Ára: 130 FORINT

65. évf. 20. szám 2010. november 1. Chesván 24. 5771.

ÚJ ÉLET

A MAGYARORSZÁGI ZSIDÓ HITKÖZSÉGEK SZÖVETSÉGÉNEK LAPJA

Tabi László emlékest *(5. oldal)*

Ki volt Edelman Liza? *(8. oldal)*

Testvérháború

(Toldot)

Ha valaki Szentírásunk első fejezeteiből próbál a testvéri szeretetre példát hozni – ne tegye! *Káin* és *Ábel* története után *Jákob* és *Észau* egymással való küzdelme ugyan nem végződik gyilkossággal, de példának ez sem ideális...

Vájiszrocöcu hábánim bökirbá. Már embrionális állapotban megkezdődik a „harc” a két testvér között. Az ezt követő veszekedések és torzsalkodások még jelentéktelennek, szinte említésre méltónak sem tűnnek, de anyjuknak drámai hangú felkiáltásában, hogy ha gyermekeim veszekednek, akkor miért élek én?, már ott húzódik a későbbi tragédia, a gyűlölet nyílt kirobbanása, a vérontások és háborúk is.

Egyes bibliamagyarázók szimbolikus értelmet tulajdonítanak az ősanya szavainak. Mintha a kétségbeesett, hitében megingott emberek gondolatainak adna hangot: mit ér a Tóra, a Tízparancsolat, a szertartás, a hit, ha nem tudják eltüntetni a gyűlöletet és a háborút?

Vátélech lidros et Hásém – és kutatni kezdte az Örökkévalót, folytatja a tórai szöveg. Nem képes kétségek közt élni, a tagadás bizonytalansága nem az ő közege. Vissza akarja szerezni hitét, lelki békéjét, belső egyensúlyát. A midrás szerint a tanházba ment, választ keresve kérdéseire. Kár volt. A válasz nem bizonyult megnyugtatónak: két nemzet van a méhedben, és két nép válik szét belsődből, az egyik erősebb lesz a másiknál, s az idősebb szolgálja majd a fiatalabbat. Ilyen „ultrahang-vizsgálati” eredmény azóta sem született...

A későbbi fejlemények igazolták az anya félelmét, mert Észau halálos ellensége lett Jákobnak, szó szerint, mivel meg akarta ölni testvérét. Ők ketten egymás ellentétei. Észau a természetes ösztönök embere, vadászik, anyagi javakat gyűjt, ezt tekinti élete értelmének. Jákob a „jesivák” embere, ő a tanházban tudást gyűjt, a tudomány iránti éhségét elégíti ki.

Úgy tűnik, a szimbólum nyelvén szól hozzánk az eredeti szöveg **(november 6-án)**, és a két testvér története messze túlmutat az időn és a helyen. Mintha alakjuk elmosódna, és a két testvér egyazon ember két énje lenne, párbeszédükben, indulataikban, törekvéseikben pedig ennek belső vívódása jutna kifejezésre. Az anya által kezdett út folytatásáról, az élet értelmének kutatásáról van tehát szó. Mi az, amiért élni érdemes?

Két nézet ütközik. Észau önző, ő az, akinek nincsenek sem barátai, sem ellenségei – csak érdekei vannak. Ezzel száll szembe Jákob, aki azt vallja, hogy létezik olyan erkölcsi erő, amely kötelezővé teszi a rászoruló emberek segítését. Alighanem az ún. elidegenedett ember problémája leledzik e hetiszakaszban. Azé az emberé, aki önmagával is békétlen. Jákob legyőzi az észaui szellemet, és kibékül testvérével. „Tettlegesen” ítéli el az emberölést és az oktalan háborúkat. Ez nála nemcsak üres szólam, mert megátkozza még fiait, Simont és Lévit is esztelen vérontásukért.

Így válik Jákob Jiszráéllé, az ősapák legnagyobbikává (Börésit rábbá), aki a legenda szerint még halála után is törődik utódai sorsával, az egész emberiséggel.

Ráv

Új tóra érkezett a Hegedűsbe

Egyedülállóan megható és bensőséges ünnepségre került sor nemrégiben a Hegedűs Gyula utcai zsinagógában. A hívek már hónapok óta rebesgették, hogy valami nagy dolog készül, de a konkrétumra csak most derült fény.

A kile egyik oszlopos tagja, **Sipos Béla** és felesége – akik több mint ötven éve életük minden főbb eseményét, többek között házasságkötésüket is a Hegedűshöz kötötték – elhatározták, hogy egy kóser széfer tórát adományoznak a templomnak.

Izraelből érkezett a tekercs ezen a vasárnapon. Az izgatott készülődésre és a tórára a délutáni órákban került fel a korona. Az átadási ünnepségen szinte kivétel nélkül megjelent a budapesti és a vidéki zsidóság minden prominens tagja, a zsinagógák valamennyi képviselője, és a templomot megtöltötte a hittestvérek színejava. Oldalak kellenének hozzá, hogy felsoroljuk, ki mindenki volt ott...

Sürgés-forgás az ünnepség előtt

Sipos Béla és ajándéka

Együtt énekeltek, örültek, mosolyogtak, és kart karba öltve táncoltak az új tóra körül a chupa alatt neológok, ortodoxok, chábádok, magyarok és külföldiek, izraeliek és a tengerentúlról érkezettek. A karzatról soha nem látott számú hölgykoszorú figyelte lelkesen és szeretettel a földszinten zajló eseményeket.

Izraelből érkezett a szófér, **Salamon Ábrahám**, aki a zsidóság vezetőinek és a különféle irányzatok rabbijainak jelenlétében fejezte be a szokásos módon a tóra megírását. A körzet vezetése a zsidóság vezetőit, prominens képviselőit és a megjelent rabbikat azzal tisztelte meg, hogy ezen szertartás keretében valamenynyien beírhattak egy-egy betűt. Ezt követően az énekek elhangzása mellett kézről kézre járt a szent könyv a hét kör alatt, amelynek során a régi tórák kísérték újonnan érkezett testvérüket.

Végezetül az adományozó, Sipos Béla átadta a templom világi és vallási irányítójának a gyönyörű ruhába öltöztetett és koronával ékesített tekercset. Ezután a körzet elnöke, **dr. Egri Oszkár** köszöntötte a megjelent vezetőket, rabbikat és a zsinagógák népét, majd **Lőwy Tamás** főrabbi mondott beszédet, kérve az áldást az új tóra érkezése alkalmából valamennyi hittestvérre.

Zoltai Gusztáv ügyvezető igazgató külföldi tartózkodása miatt levélben köszöntötte e különleges rendezvény résztvevőit.

A szívet-lelket melengető vidám ünnep végén bőséges kidus várta sok-sok finomsággal a vendégeket, és a falatozás közben jóízű beszélgetéssel fejeződött be ez a felejthetetlen vasárnap.

Köszönet a nagyvonalú adományért, amely egy igaz lelkű és szerény házaspár életének erőfeszítését koronázta meg mindannyiunk javára és hasznára. ***(Képek és video: www.bzsh.hu.hírek)***

(ego)

Kitüntetettjeink

Schmitt Pál, a Magyar Köztársaság elnöke – **Orbán Viktor** miniszterelnök előterjesztésére –, a Magyarországi Zsidó Hitközségek Szövetsége vezetőinek javaslatára nemzeti ünnepünk, október 23-a, az 1956-os forradalom és szabadságharc 54. évfordulója alkalmából, a Magyar Köztársasági Érdemrend Középkeresztje (polgári tagozata) kitüntetést adományozta az ősi hagyományok tiszteletben tartása és ápolása, a közösség összekovácsolása, a vallásos zsidó élet fenntartása, szervezése érdekében végzett tevékenysége elismeréseként **Deutsch Róbert** főrabbinak, a Budapesti Rabbiság igazgatójának, a Rabbitestület vezetőjének. A kitüntetett a szombat tiszteletben tartása miatt majd egy későbbi időpontban fogja átvenni a díjat.

* * *

Schmitt Pál, a Magyar Köztársaság elnöke – **Orbán Viktor** miniszterelnök előterjesztésére –, a Magyarországi Zsidó Hitközségek Szövetsége vezetőinek javaslatára október 23-a alkalmából a Magyar Köztársasági Arany Érdemkereszt polgári tagozata kitüntetést adományozta **Kertész Gábornak**, a Nyíregyházi Zsidó Hitközség vezetőjének.

A kitüntetést **Navracsics Tibor** miniszterelnök-helyettes, közigazgatási és igazságügyi miniszter adta át a Magyar Tudományos Akadémián.

Példamutató, ahogy az izolált körülmények között igyekszik fenntartani a hitközségi életet, fáradhatatlan munkabírásával szervezi és életben tartja a nyíregyházi zsidóságot. Kiemelkedő tevékenységének köszönhető a zsinagóga és a közösségi ház felújítása és a zsidótemető rendben tartása. Olyan integráló személyiség, ami példamutató valamennyiünk számára.

* * *

Schmitt Pál, a Magyar Köztársaság elnöke – **Orbán Viktor** miniszterelnök előterjesztésére – a Magyarországi Zsidó Hitközségek Szövetsége vezetőinek javaslatára a Magyar Köztársaság Ezüst Érdemkereszt polgári tagozata kitüntetést adományozta **Somlai Tamásnak**, az Autonóm Ortodox Izraelita Hitközség főtitkárának, aki mindent megtett annak érdekében, hogy pótolja azt az iszonyú hiányt, amelyet a holokauszt, és az ateista rendszer pusztítása végzett a zsidóság körében. Tanulmányait Jeruzsálemben, a Belzi Jesivában végezte, majd hazatért Magyarországra. Azóta töretlenül dolgozik a vallásos zsidó élet kereteinek biztosítása érdekében. Egyik fő feladatának tekinti az oktatást, elsősorban a zsidó oktatást. Évekkel ezelőtt választották meg a MAOIH főtitkárának, ahol feladata a magyarországi zsidóság létének fenntartásához szükséges vallási feltételek megteremtése. A kitüntetett a szombat tiszteletben tartása miatt majd egy későbbi időpontban fogja átvenni a díjat.

A Mazsihisz a károsultakért

Az elmúlt hetekben a világ vezető médiái foglalkoztak a Magyarország néhány helységét érintő vörösiszap-katasztrófával. Megmozdultak a különféle segélyszervezetek, magánemberek adományoztak pénzt, küldtek kisebb-nagyobb segítséget.

A Dohány Utcai Zsinagógáért Alapítvány már az első, kárt felmérő napokban 1 millió forintot utalt át a kolontári önkormányzatnak.

A Mazsihisz komoly értéket képviselő szállítmánya pedig az Ifjúsági Szervezet elnöke és néhány fiatal társaságában busszal juttat el kesztyűket, védőszemüvegeket, arcmaszkokat és gumicsizmákat Devecserbe, a polgármesteri útvonalengedély birtokában.

Az induláskor, a Síp utcai Székház bejáratánál a BZSH–Mazsihisz vezető tisztségviselői és még nagyon sokan álltak s vették körül a járművet, mintegy szerencsét kívánva az úthoz.

9 770133 135009 10020

Átadták a „Magyarországi Zsidókért” díjakat

A Mazsihisz nívós kitüntetésében, a „Magyarországi Zsidókért” díjban idén is olyan kiváló emberek részesülhettek, akik sokat tettek a zsidó emberekért, a zsidóságért, a felekezetek közötti párbeszéd erősítéséért.

Idén az elismerést ketten érdemelték ki: *Orbánné dr. Szegő Ágnes,* a Tiszafüredi Menóra Alapítvány elnöke „A magyarországi zsidóság öröksége megőrzése érdekében végzett áldozatos munkájáért, a tiszafüredi zsidóság tárgyi emlékeinek megóvásáért” és *Ungvári Tamás,* az ORZSE emeritus professzora „A magyarországi zsidóság szellemi értékeinek megörökítéséért és történetének kutatásáért”.

A Hitközség Dísztermében megtartott eseményen rész vett – mások mellett, a teljesség igénye nélkül – *Streit Sándor* BZSH-elnök, vidéki és fővárosi templomkörzetek első emberei és elöljárói, *Schőner Alfréd* rektor, *Deutsch László* főrabbi, *Deutsch Zsuzsa,* a Szeretetkórház főigazgatója, valamint Tiszafüred város kis „küldöttsége” a polgármester asszony vezetésével.

Szép számban képviseltette magát az írott és elektronikus média is.

Feldmájer Péter Mazsihisz-elnök köszöntötte a megjelenteket, majd elmondta, két olyan jeles embert üdvözölhet, akiknek az élete teljesen eltérően kezdődött és eltérően is alakult, valójában azonban mindketten tudatosan és szívükből fakadóan szakmájuk, hivatásuk mellett – vagy azzal együtt – a zsidóság ügyét szolgálták. Mint valamennyi zsidó családnak, az ő életüknek is meghatározó fordulópontja volt a vészkorszak, egyikük személyesen és átélte azt, míg másikuk családi emlékekből hallott a szörnyűségekről.

Az elnök beszélt arról is, hogy Orbánné dr. Szegő Ágnes családja izolált körülmények között élt, mégsem adták fel a szülők hitüket, és lányukat zsidó szellemben nevelték. Ő kiváló példája annak, hogyan lehet egy vidéki városban zsidónak maradni, őrizni a lángot, és fel nem adni az identitást.

Feldmájer Péter elöljáróban születésnapján köszöntötte Ungvári Tamást, majd kifejtette, ő látszólag könnyebb helyzetben volt, hiszen Budapesten lakott, egy önállóan megélő zsidó társadalomban, de tudjuk – tette hozzá az elnök –, hogy nagyon sokan ennek ellenére képtelenek voltak megőrizni zsidóságukat, igyekeztek elhagyni gyökereiket, azt gondolván, úgy könnyebben érhetnek el sikereket.

Ungvári élete és munkássága jól mutatja – hangsúlyozta Feldmájer –, hogy a karrier és a zsidóság vállalása nem egymást kizáró tényezők, hanem a kettő együtt is megvalósítható, a legnehezebb körülmények között is.

A Mazsihisz elnökének szavai után *Zoltai Gusztáv* ügyvezető igazgató méltatta elsőként Orbánné dr. Szegő Ágnest, aki születése óta néhány év kihagyással Tiszafüreden él, s ma már egyedüliként képviseli a helyi zsidóságot. Férje idén nyáron hunyt el, két fia és egy kis unokája van. Több felsőoktatási intézményben is diplomát szerzett, 2003-tól a Tiszafüredi Városi Könyvtár igazgatója, immár második ciklusban.

Helytörténetírással 1979 óta foglalkozik, megírta a Tiszafüredi Múzeum és Könyvtáregylet histórióját is, 1995-ben jelent meg kötete levéltári kutatások alapján a város hajdani zsidóságáról.

A Tiszafüredi Menóra Alapítvány segítségével *Lebovits Imrével* közösen komoly munkát végzett az igen elhanyagolt zsidótemető felújításában, a városi holokauszt-emlékhely kialakításában. Több alkalommal szervezett mártírünnepségeket, és negyedik éve már annak, hogy megrendezi a Tiszafüredi Zsidó Kultúra Napját.

Az elismerő oklevelet és plakettet Feldmájer Péter adta át Orbánné dr. Szegő Ágnesnek.

Elsőként Lebovits Imre lépett „földiként”, munkatársként a mikrofonhoz, és gratulált a díjazottnak, akinek, mint hangsúlyozta, zsidó nőként különösen kiemelkedő céltudatos kutató és irodalmi munkássága.

Pintér Katalin, Tiszafüred polgármestere virággal, jó szóval fejezte ki örömét és büszkeségét.

Orbánné dr. Szegő Ágnes szerényen hárította el az ünneplést, hiszen, mint mondta, ez a kitüntetés nemcsak őt illeti, hanem rajta kívül még néhány hasonlóan „megszállott” embert vidéken.

„Jó volt egy meleg érzelmű zsidó családban felnőni, és most, sábbátkor, a pesti Hunyadi téri templomkörzet zsinagógájában nem is tudtam visszatartani könnyeimet, olyan érzések hatalmasodtak el rajtam.”

Végül megköszönte a sok támogatást úgy a Mazsihisznek, mint városa vezetésének.

Ungvári Tamást ekképpen méltatta az ügyvezető igazgató: a Zsidó Gimnáziumban érettségizett, de még tanulmányai befejezése előtt felvették az ELTE angol–magyar szakára, ahol 21 évesen szerzett diplomát. Tanított Tatán, volt folyóiratnál rovatvezető, a Magyar Nemzet újságírója, fordító és dramaturg, szerkeszt, és több külföldi egyetem (Cambridge, Columbia, Yale és Harvard) vendégprofesszora. Két cikluson át volt a nemzetközi PEN Klub főtitkára.

Az irodalomtudomány kandidátusa, az MTA doktora. Tudományos szakterületei: a magyar irodalom és zsidóság, a modern zsidó történelem és irodalom, a két világháború közötti európai szellemi élet, művészettörténeti és művelődéstörténeti tudományok, valamint irodalom- és kultúratudományok.

Több mint harminc kötet szerzője. Ungvári Tamás, akinek családja nagy részét megölték, mégis így fogalmaz: „Felejteni jó, de érdemes.”

A kitüntetett, megköszönve a díjat, elmondta, igazából vágyott már erre, egész életét zsidóként élte meg, és „egy kis elismerést szerettem volna a túlélésért”.

Gyermekkora visszatérő, s számára igen kedves kis életképe, amikor sokadmagával a zsinagógába menve vihette az ilyenkor szokásos tálitot, tfilint. Negyvenkét egykori kis társa közül már csak ő van életben.

Örömére szolgál – mint mondta – tanítani az ORZSE-n, de akkor, abban az időben is ott volt, amikor ez „kicsit gyanús lehetett”.

Egy újabb magvas gondolatot osztott meg a jelenlévőkkel: „A zsidóság akkor előny, ha te kétszer olyan jó vagy, mint ahogyan kellene. Emlékeztesd a társadalmat arra, hogy te vagy a legjobb!”

A díjak átadását kis állófogadás követte.

GÁL

Ismét állt a sátor Révkomáromban

5771 szukkotját a tavalyi évhez hasonlóan hagyományainknak megfelelően ünnepelte közösségünk. Ismét felállítottuk a Menház udvarán a budai Frankel körzettől kapott sátrat, melyet többek között *Miriam Neiger-Fleischmann* jeruzsálemi festőművésznő díszei tettek otthonossá. A Shalom klub látogatóit a zuhogó eső sem tántorította el, hogy egy kis időt eltöltsenek az ideiglenes építményben. Különleges és megható pillanatokra került sor a *Wallenstein Zoltán-teremben,* ahol kedves izraeli vendégeket köszönthettünk. *Vajnorsky Teri* néni, lánya, Gizka férjével, Petoval és négy gyermekükkel, Michallal, Yaellel, Yuvallal, Yaronnal látogatott el városunkba. *Paszternák Tamás* koordinátor köszöntötte a megjelenteket, majd Teri néni szólt arról, mit jelent neki most itt, Révkomáromban együtt lenni családjával. Teri néni férjével a nyolcvanas évek végén követte Izraelbe az 1968-ban kivándorolt két lányát. A nagyszülő szavai után a fiatalabb generáció kapott szót, megtudhattuk, mivel foglalkoznak, milyen érzésekkel jöttek városunkba. A Vajnorsky és *Sternbach* család szintén hozott díszeket az ünnepi sátorba. A bemutatkozások után *Megyes Pál* rabbijelölt, az ORZSE hallgatója kezében a szukkoti csokorral magyarázta el az ünnep eredetét, szokásait, hagyományait. A terített asztalokon kóser mediterrán különlegességek voltak, humusz, pita, falafel és padlizsánsaláta formájában. A klub jó hangulatát fokozták a jeruzsálemi vendégeink által gitárkísérettel énekelt dalok.

Az őszi nagyünnepek utolsó révkomáromi rendezvényét abban a reményben fejeztük be, hogy az 5772. esztendőt hasonlóan, együtt köszöntjük majd!

PA

Körzeti kitekintő

Szeged

Nagy őszi zsidó ünnepeink zavartalanul lezajlottak *Markovics Zsolt* főrabbi prédikációival, *Kellermann Itzhak* előimádkozói közreműködésével. Idén több fővárosi és Szeged környéki településről származó hittestvérünk is megtisztelte zsinagógái, illetve dísztermi-imatermi programjainkat. Nagy örömünkre idén új sátrat is avattunk, amely adományokból és a Mazsihisz támogatásából készült el, szebb környezetet teremtve ünnepünknek.

* * *

Kellermann Itzhak előimádkozó úgy Nőcsoportunknál, mint vallásunkat bemutató közéleti rendezvényeinken nagy sikerrel tartott több alkalommal a közönséggel párbeszédes ismeretterjesztést, amelyet sorozattá tervez a közösség fejleszteni.

* * *

A VI. Szegedi Őszi Zsidó Kulturális Fesztivál programjai keretében két jeles eseményre is sor került. Megnyílt Markovics Zsolt főrabbi bevezetőjével *Zvika Zelikovitch* fotográfus, grafikusművész és költő Tel-Aviv–Jaffo fotókiállítása, amely a Keszthelyi Múzeum után érkezett a Szegedi Új Zsinagógába. Ugyanaznap este a Szegedi Tudományegyetem Zeneművészeti Karának Vonós Kamarazenekara Mendelssohn, Saint-Saëns, Bartók és Suk műveit adta elő *Kosztándi István* hegedűművész, a Szegedi Szimfonikus Zenekar koncertmestere és zenekari szólistája, a főiskola docense és Löw Lipót-emlékplakettünk egyik idei elnyerője vezényletével és szólistaként való fellépésével. A zenekar szakmai tevékenységének színvonalát jól mutatja, hogy az önkormányzat több alkalommal is alkotói díjjal jutalmazta.

* * *

A Móra Könyvkiadó, az önkormányzat és a hitközség a Tisza-parton található Janikovszky Kollégium előtt felállíttatta és leleplezte *Janikovszky Éva* Kossuth-díjas író, a magyar gyerekkönyvírás kiemelkedő személyisége, a szegedi Tömörkény István Gimnázium volt tanulója mellszobrát, *Zsemlye Ildikó* Munkácsy-díjas művész alkotását. Az avatóünnepségen a gyermekkorunknak oly sok örömet adó íróról *Komáromi Gabriella* Apáczai Csere János-díjas író, tanár, valamint a hitközség elnöke emlékezett meg. Az alpolgármester és a Móra Könyvkiadó igazgatója, az író fia rántotta le a leplet a műről. Zenés műsorral a Szeged Városi Kollégium Janikovszky Éva Tagintézményének diákjai működtek közre. Az írónő Szegedről való távozása után is szorosan kötődött a hitközségünk által működtetett Alapítvány a Szegedi Zsinagógáért kuratóriumához, amelynek alapítója, az USA-ban élő *Váradi Péter* is részt vett programjainkon.

* * *

A VI. Szegedi Őszi Zsidó Kulturális Fesztivál gazdag műsorprogramja *Hsin-Ni Liu* zongoraművész hatalmas sikerű kamarakoncertjével folytatódott. Az 1980-ban Taipeiben, Tajvanon született művész 5 évesen kezdett zongorázni, tanulmányait 16 évesen az Egyesült Államokban folytatta, majd a Liszt Ferenc Zeneművészeti Egyetemen is hallgatott egy évet. A világ számtalan országában koncertezett, az USA-ban, Európában, Izraelben, Oroszországban és hazánkban. Vendége volt a Bartók Operafesztiválnak, meghívást kapott a Miskolci Operafesztiválra is. Legendás duót alkot a zongorista *Legendy Lászlóval* Piano Forte néven. Szólistaként fesztiválunkon Bach, Mozart, Ravel, Brahms műveit adta elő, de az igazi visszatapsolást Beethoven Apassionata szonátájával érte el. A Szegedi Filharmónia és az SZTE Zeneművészeti Kar biztosította fesztiválunk kölcsönzongoráját, amely ismét emlékeztette közösségünket, hogy ideje lenne egy állandó hangszer beszerzése, amely nélkül nehezen boldogul az évente visszatérő, nagy közönséget vonzó koncertsorozat. Reméljük, Hsin-Ni Liu még sokszor lesz vendégünk.

L.A.

Hajdók Judit orgonaművész és orgonakutató mutatta be és szólaltatta meg a pécsi zsinagóga Angster orgonáját

* * *

A nagyünnepeket követően az a szokás, hogy néhány gondolat erejéig visszatekintsünk a félelmetes napokra. Az 5771. zsinagógai esztendőt több szempontból is a szokásosnál izgatottabban vártuk, gazdasági nehézségek, helyi választások előtti felfutott hangulat, s örömteli is, hiszen rabbink kerek évfordulót ünnepelt közösségünkben. Egy évtizede áll vallási irányítóként közösségünk élén. Ennek megfelelően az ünnepi beszéd egyfajta áttekintése volt az elmúlt tíz évnek. Újév és a jom kippur alkalmából a szokásosnál nagyobb számban jelentek meg hittestvéreink, így minden istentiszteleten megvolt a minján. Szukkotkor csodás meglepetésben volt részünk, hiszen az ünnep bejövetelét új sátorban köszönthettük. Ennek megfelelőn délelőtt szorgos kezek serénykedtek a díszítésben. Szép volt az este. Jó volt látni fiatalok és öregek mosolyát. Ezúton is szeretnénk köszönetet mondani a Mazsihisznek, amiért hozzájárultak a szukka elkészítéséhez. Természetesen az elkövetkező napokban igyekeztünk kihasználni az ünnepi előírást és a lehető legtöbb időt a sátorban tölteni. Volt itt minden: közös tanulás, étkezés, bencsolás. Nem mellesleg annak ellenére, hogy az ünnepnapok hétköznapra estek, büszkén mondhatjuk, minden esetben volt minján. Talán az ünnepi csoda is segített? Vagy a tagság lelkiismerete?!

A hitközség dolgozói mindent megtettek azért, hogy méltó körülmények között töltsük ezeket a jeles alkalmakat. Ezért mindenképpen hála és köszönet jár. A funkciókat rabbink és előimádkozónk, Kellerman Itzhak látták el, a tőlük megszokott magas színvonalon.

Egyszóval jó érzésekkel vágunk neki a következő esztendőnek, annak tudatában, hogy remélhetőleg imáink megnyitották az ég kapuit és meghallgatásra kerültek.

M.Zs.

Pécs

A hitközség Hagyomány Szociális Alapítványa a Fürdő utcai székház dísztermében bemutatta a Pécsről származó, Auschwitzot megjárt, napjainkban Baselben élő *László Károly* életútját és műgyűjtő munkásságát. Az érdeklődő közönséget *Halas Ilona,* az alapítvány kuratóriumának elnöke köszöntötte, majd *Stenczer Béla,* a Pécsi Nemzeti Színház művésze olvasott fel László Károly „Az út Auschwitz felé” című könyvéből. DVD-lemezről részleteket láthattunk a László Károllyal készített interjúkból. A rendezvény vendége volt *Hegyeshalmi László* múzeumigazgató, aki ismertette a veszprémi László Károly-gyűjtemény létrejöttének történetét és annak főbb értékeit, valamint *Bíró Ferenc,* Pécsvárad polgármestere, aki a városban lévő műgyűjtemény néhány darabját hozta magával. A résztvevők megtekinthettek egy alkalmi dokumentumkiállítást László Károly életéről és egy válogatást a veszprémi gyűjteményből.

* * *

„Mediterrán hangulatok – művészet és élet” címmel rendezték meg a Pécsi Zsidó Napokat, a Magyar Zsidó Kulturális Egyesület kezdeményezésére. *Páva Zsolt* polgármester köszöntőjében többek között arra hívta fel a figyelmet, hogy „városunk számos izraelita vallású művészt adott az egyetemes kultúrának, zsidó polgártársaink tehetsége például a Bauhaus építészeti irányzat kiteljesedésében vagy az operaházak színpadán mutatkozott meg. Életművükre mindannyian tisztelettel és büszkén gondolhatunk”. A pécsiek és az idelátogatók a háromnapos program keretében bepillantást nyerhettek a zsidó kultúra számtalan részletébe, a zenén, a filmen, az építészeten, a vallástudományokon túl még a konyhaművészet remekeibe is. Sokakat érdekelt a zsinagógai szombatköszöntő istentisztelet, majd az orgonakoncert az Angster gyár különleges hangszerén, melyet *Hajdók Judit* orgonaművész, orgonakutató mutatott be és szólaltatott meg. „Mediterrán hatások az irodalomban” címmel került sor *Horváth Viktor* és *Szántó T. Gábor* felolvasóestjére, élőzenével (*Budai Miklós* gitáron) és egy pohár borral fűszerezve. Előadások és beszélgetések keretében foglalkoztak a „Biblia, tudomány és művészet” kérdéseivel, itt többek között *Schweitzer Gábor* a pécsi zsidóság múltjáról, *Várkonyi György* művészettörténész „Magyarok a Bauhausban” címmel tartott előadást. *Stark Andrással* „Zsidó sorsok magyar filmen” témakörben tehettünk zenés körutazást a mozi világában.

Mitzki Ervin

1956

Zsidó hősök a forradalomban

Már a címnél megakadok: akikről írni szeretnék, testvéreim, társaim, bajtársaim voltak, halálukig őrizték hűségüket szülőhazájuk iránt, és ugyanakkor magukkal hordozták zsidó gyökereiket, gyermekkoruk, életmódjuk, vallásuk erős, esetleg halványuló befolyását és a rettenetes szörnyűségek akkor nagyon is friss emlékeit, amelyek beléjük préselődtek, és amelyeken hihetetlenül nagyvonalúan felülemelkedtek. Zsidók voltak, hiszen aki nem akarta, arra is Nessus-ingként ráégették, és nagyszerű magyarok, de legfőképp igaz emberek.

Amikor 1958. május 22-én hatodmagammal halálra ítéltek, már sorozatban folytak a kivégzések, a nemtelen bosszúk önön hitványságukért.

A halálsoron, a Kisfogházban, *Angyal István* zárkájába kerültem, akinek bölcsessége és derűje átsegített a megrázkódtatáson. Csodáltam ezt a nagyszerű jellemet, akit 16 évesen, édesanyjával és nővérével hurcoltak Auschwitzba, s végig kellett néznie, amint nővérét felakasztják szökési kísérletért, édesanyját pedig elégetik. Hamvai ott szóródtak szét, a legnagyobb magyar temetőben, több százezer honfitársunkéval együtt. Ebben a fiatalemberben a gyűlölet szikráját sem éreztem hazája iránt, pedig lehetett volna oka rá. Ott, a halál torkában, ahol szinte semmi esélyünk sem volt az életben maradásra, átlényegültünk, szinte szellemtestekké váltunk. Kezdtük emelkedetten, madártávlatból, de élesen látni az eseményeket, a történelmet, múltunkat, sorsunkat. S megnyugodtunk, kedélyünk magához tért; fura, de vidámak voltunk, hiszen leszámoltunk életünkkel, és átestünk a hegeli szabadságkritériumon: beláttuk a rettenet szükségszerűségét. S rengeteget beszélgettünk, szinte mindenről. Pista a közösségek híve volt, tőle hallottam először a kibucokról, ahová el szeretett volna jutni, de tudta, hogy soha nem fog.

Anekdotikus történet: amikor Pistával a bokszban sétáltunk, odaszólt nekem a körletparancsnok: maga zsidó? Meglepve válaszoltam: nem vagyok. Nekem azt mondták, van itt egy nagyon okos zsidó – maga az? No ne szégyellje, a zsidó is ember.

Nyilván a szemüvegem miatt esett rám a választása. Angyal Pista ott kuncogott mögöttem, és elnevezett Mojsének, én meg őt Slojménak. Igen, bárki lehet elnyomott, üldözött, akár zsidó.

Gáli Jóska szülei katolizáltak, ő már beleszületett. Mégis Auschwitzba került. Micsoda dráma a pokol bugyrában. Életben maradt, szívvel-lélekkel bekapcsolódott a magyar közéletbe. Szabadsághegy című drámájának bemutatója egyik nyitánya volt a forradalomnak. (Ahogy annak idején, 1848 előtt, az Árpád ébredése). Részt vett a forradalomban, az utóvédharcokban, 57 áprilisában egyévi börtönre ítélték, június 20-án a közben felállított népbírósági tanács másodfokon *Obersovszky Gyula* újságíróval együtt halálra ítélte. Kettejük életét a hatalmas nemzetközi felháborodás és tiltakozás mentette meg, moszkvai közvetítéssel.

A kiváló győri színházi rendező, *Földes Gábor* életét nem tudták megmenteni, holott ő a magyaróvári sortűz miatt felháborodott tömeg haragjától több ávóst megmentett. De zsidó volt a törvényes magyar miniszterelnökkel, *Nagy Imrével* együtt kivégzett *Gimes Miklós,* akit a „forradalom mindenesének” neveztünk hi-

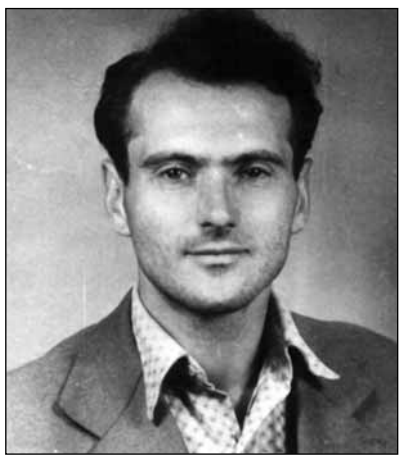

Angyal István

hetetlen aktivitása miatt. *Nickelsburg László,* aki a Baross téri felkelőket és a fegyveres ellenállást a szovjet agresszióval szemben példásan megszervezte, munkaszolgálatos volt, édesanyját és három testvérét deportálták, mindannyian elpusztultak. Őt 1961. augusztus 26-án végezték ki. Nagyon bátor volt. Makkabeusi jellem.

A kivégzettek között zsidó gyökerekkel rendelkezett *Bán Róbert, Gábor László, Renner Péter.*

Dr. Rajki Mártont az Újpesti Forradalmi Bizottság elnökeként végezték ki, a katolikus egyházközség világi elnöke volt. Zenta környékén született, zsidó családban, *Klein Mór* volt az eredeti neve.

Mára már elsimultak a felekezeti ellentétek. Zsidó-keresztény kultúráról beszélünk, amely az európai kultúrkör alapja. Keresztényként idősebb testvéreimnek tekintem a zsidóságot, akiknek szent iratai a mi szent irataink is, akiknek templomait, temetőit, szokásait és szellemi értékeit közös kincsünknek kell tekinteni.

De nemcsak a kivégzettek között, hanem a forradalom előkészítői, mozgatói, tevékeny résztvevői között is igen nagy számban voltak, vannak zsidó magyarok. Az életfogytiglani börtönre ítélt *Marián István* alezredes, egy erdélyi zsidó cipész tizenegyedik gyermeke, a BME katonai tanszékének parancsnokaként élére állt az eseményeknek, kis híján kivégezték. Személyes ismerőseim közül *Mérey Ferenc* európai hírű szociológus példamutatóan viselte 10 éves börtönbüntetését. (Perének minden vádlottja: *Litván György, Hegedűs András* – HBA – és *Széli Jenő – Fekete Sándor* kivételével – zsidónak számított.) Litván György volt az első bátor ember, aki 56 márciusában egy nyilvános gyűlésen Rákosi felelősségre vonását felvetette, november 4-én hajnalban pedig annyira felháborodott, hogy lement a felkelőkhöz, és fegyvert kért, hogy harcolhasson.

De igen fontos szerepe volt *Donáth Ferencnek,* nemcsak 56-ban, de később 56 szellemének ápolásában és a rendszerváltás előkészítésében is.

Hosszasan folytatni tudnám a névsort, úgy vélem, fontos kutatási terület lehetne fiatal szakembereknek, hogy feltárják a neveket és bemutassák életrajzukat, szerepüket, tevékenységüket. Mert egyre kevesebben vagyunk, akik személyüket fel tudjuk idézni és eleveníteni.

Minden évben, október 23-a időszakában, megemlékezünk 56 zsidó hőseiről a Dohány utcai zsinagóga kertjében, a Hősök falánál. Építés miatt ez most nem lehetséges, e szerény írás kívánja pótolni.

Mécs Imre

Tallózás egykori zsidó újságokban

„a zsidó-levegő érzékeltetésének művészi teljesítménye”

„Távolodik tőlünk az Éden,
Nincs aki megállítaná,
az aranyló pergetett mézben
fehérlő hamu hull alá.”
Mezei András

A *Libanon* című tudományos és kritikai folyóirat 1938. évi január–februári számában tanulmányt olvashatunk *Zsoldos Jenőtől.* A dolgozat címe: *Révész Béla* és a zsidóság. Mottóként ez áll: „Negyven éve, hogy első könyvem megjelent. Révész Béla 1938.” Egyszerű, kijelentő mondat, mottónak kevés, kicsit kakofonikus, mintha Bartók ütőhangszere szólna. A 62 éves, süketségétől megkeseredett Révészt 6 évvel később a Gestapo deportálja, nem tért vissza többé. Szenvedélyes, „tértől és időtől függetlenül [...] a zsidó lelkiség eredendő motívumait” felfedező életművét elemzi az írás. Mindenekelőtt kijelenti: „Századfordulónk magyar-zsidó irodalmában csak két író vállalta leplezetlen hangsúlyozottsággal a zsidóságot: *Kóbor Tamás* és Révész Béla.

A Képes Családi Lapok egyik 1941-es számában *dr. Csergő Hugó* a „boldog békeidőkre” emlékszik vissza. „1901-ben, amikor az egyik legnagyobb napilap politikai szerkesztője voltam, késő éjszakáig dolgoztunk a lapnál. Valahonnan a közeli étteremből hozattam magamnak vacsorát: túróscsuszát. Mielőtt hozzákezdtem volna az elfogyasztásához, megcukroztam. Ezt látta egy kollégám, aki keresztény volt. – Túróscsuszát megcukrozni zsidó dolog... – mondotta. Ez volt a békeévek antiszemitizmusa...”

„Révész Béla a zsidó érzületi életforma tartalmát az egylelkűség érzésének közvetlen átélésével közelíti meg.” Talán ez a tanulmány egyik legfontosabb megállapítása a közelgő háború szelétől huzatos Európában. Az 1931-ben Baumgarten-díjra felterjesztett Révész már 1899-ben, 23 évesen kiadott elbeszéléskötetében, az Emberek harca címűben egyetemes emberi értékeket fogalmazott meg. *Földi Mihály* ezt írta a könyvről a Nyugatban 1927-ben: „A sötét sorok mélyén a jóság vallása bontogatja szárnyait.”

Bárminő alakban jelentkezik is „írásaiban a zsidó-levegő érzékeltetésének művészi teljesítménye, lírai énjének reflexiós kitárulkozásai mindenkor önvallomásokká szélesednek. [...] Szemlélete hajszálnyira pontos, és szinte megfoghatatlan részletekben juttatja kifejezésre a zsidó érzésvilágot” – írta Zsoldos, az Anna Frank Gimnázium későbbi igazgatója 1938-ban. Elvárásai sajátosak és mértékadók voltak. Révész Bélának a magyar irodalom egészét befolyásoló, jelentős életművéből mintegy „leválasztotta” a zsidót.

Az Ady legbensőbb baráti köréhez tartozó Révésznek – mint ahogyan a vajdasági *Kázmér Ernő* írta 2005-ben – „...Csinszka a nagy költő halála után minden levelet, minden okmányt átadott... [...] melyek a Nagy Barát emlékének való áldozás után most már az ő géniuszát is szolgálták.” Ady egyébként így vallott róla: „Van egy gyanús fajtából származó barátom, aki magyaros, lázas, színes elbámulásait alighanem a felhajtott borospohár fenekének szivárványozásaiból cseni el.” Révész 1906-tól a Népszava belső munkatársa és rovatvezetője lett, 1908-tól a Nyugat munkatársa, *Zigány Árpáddal* együtt a *Renaissance* című folyóirat alapítója, később az Új Színpad kitalálója *Bárdos Artúrral.* A magyar irodalmi avantgárd egyik jelentős figurájának számított, méltán állapította meg Zsoldos: „A zsidó életmozzanatoknak ez a pillanatokba merevítése csak annak az írónak jelenthetett művészi feladatot és hiánytalan sikert, akinek a rajz, a miniatűr, az elbeszélés volt sajátos kifejező formája, aki a melódia zöngétlen ősélményével érkezett. [...] ...költői ihlete a novella zárt területén mutatkozott igazi teremtő erőnek.” *Rozványi Vilmos* a Nyugatban 1920-ban arról szól, hogy „Révész az utolsó két évtized magyar irodalmának egyik legnagyobb elbeszélője”, írói munkásságát *Zolával, Verhaerennel, Prousttal, Romain Roland*-nal hozták összefüggésbe.

Felfedezése ma, a nagy regények korában, egyre késik.

„Szombat este, alkonyatkor, a félhomályos szobában együtt ül a család, a családfő imákba felejtkezve, hétköznapi gondoktól megszabadultan dalolgatja a szombatbúcsúztató ősi melódiákat; ajkáról felsírnak a héber szavak; az asztalon lilásan lihegnek a fonott gyertya lángjai, hogy a kiöntött pálinka tűznyelő sodrában egy hétre elhamvadjanak. A szombati dalokban a zsidó múlt évszázados öröksége újul meg. De a zsidóság jövőváró reményét, sóvárgott boldogságát is a mindenkori jelenbe vetítette. A »Vácná... vácná árme Leit, Vát son kümmen e bessere Zeit« kezdetű zsargon dal ugyan dallamának pezsdítő erejével nótázó hangulatba ragadja a családot, de az énekmondó tudja, hogy a sorok mélyén rejlő bánatos tartalomhoz inkább illik a jajgató hang, és a zsoltáros imádkozás.”

„Révész Béla az új »Jelenéseket« írja könyveiben, mint valamely őszülő János apostol, befelé síró Jeremiás, a modern világ oroszlánvermébe pottyant Dániel” – állapította meg *Krúdy* 1922-ben.

Révész művészetére az irodalmi, a képzőművészeti és a zenei hatások összefonódása jellemző. Zsoldos elemzésében kiemeli: „Itt nem a cselekmény, a történés, a dinamikus széthullás a lényeg és a követelmény, hanem az élek és a vonalak, a hangok és a mozdulatok élete: maga a zenélő kép. Ebben az arasznyi keretben metszőbbek a sugarak, nagyobb a sóhajok akusztikája.” A hanghatás, az ének, a dal, a ritmus, a melódia, a zene láthatatlan sátra borul a zsidó otthonokra. Zsoldos Jenő olvasatában ez Révész zsidó tárgyú művészetének a lényege. A zsidó gyermekek legelső, egész életre szóló, meghatározó élménye a „boldog békeidőkben”, a századforduló körüli évtizedekben.

A zeneiség kísértő parancsának engedelmeskedik akkor is, amikor vallásos visszaemlékezéseit írja: „Én is voltam kóruson, én is énekeltem ünnepi estéken a templomban, az árnyékos padokban az öreg zsidók mozgolódtak, az imakönyveket a gyönge kezükkel félretolták, a reszketős fehér fejüket a karzat felé emelgették, s ijedt gyermekszívem iszonyúkat dobbant, ha diadalmasan a dalt énekeltem: – Mi adir...”

A Révész tollából kibontakozó világban a zeneiség maga a „sechiná”, mely a népet Istennel összeköti. Önfeledten öleli magához gyermekségének eseményeit. Kórusélményéhez úgy ragaszkodik, mintha „zsidó nemességét váltotta volna meg azzal, hogy péntek este bársony kalapban, selyem köntösben, forró torokkal üdvözölte a szombat menyasszonyát”. Zsoldos a fasizálódó Magyarország porba sújtott zsidósága nevében gyönyörű metaforákkal, már-már patetikus jelzőkkel díszíti fel az írót: az élmény „büszke életmozzanattá nemesedik” – írja – „a bánat harmóniáján át ver hidat” – „a dalnak [...] az örök zsidó vágyakozás, a megváltó helyzet után epekedő sírás adja meg az igazi értelmét” – „örök útravalóként hordozza, melyet bármely pillanatban kész kivetíteni a lelkéből, mint vallásosságának bizonyítékát... [...] csakhogy újra hallja azt a szopránt, mellyel egykor a Mi adirt, vagy a ...Vofachad vnaude lismau-t dalolta.” A Jeruzsálem felé sóvárgó zsidó ember lelkét még senki sem tárta fel mélyebben, mint Révész egyik legplasztikusabban megformázott alakja, Jeremiás, a kántor. Úgy könyörög Istenhez, mint senki más, csak a kortárs *Csontváry* vért síró öregembere. A századforduló évtizedeiben alkotó festőzseni és Révész Béla, az író, valahol találkozhattak a végtelenben...

„Sírni csak Jeruzsálemben lehet... a Mória hegyén, a Nagy Templom falánál, Cion ormán, a Dávid-vár köveinél onthatjuk könnyeinket. Sírásban ilyen gyönyörűség soha, sehol máshol... Érezzük külön-külön, hogy szemünkből millió és millió zsidó ember könnye buggyan, hogy szívünkben Izrael népének minden nagysága és büszkesége, és minden gyásza ott lüktet és újra él.”

Bialik siratja így pogromokban megtizedelt népét.

Jeremiás, a kántor Révész legfenségesebb zsidó figurája. Felejthetetlen zsidók sorát mintázta meg. Zsoldos szerint szociális életszemléletével a társadalom alsó rétegeiből emelte felszínre típusait, „polgárjogot szerzett nekik az irodalomban”. A századforduló „szalonzsidói” helyett megismerjük az asztaloslegényt, a vigécet, a borügynököt, a falusi szabót, a kereskedőinast, a kántort, a földművelőt, a templomszolgát, a szent egyleti halottvirrasztót, az apát, aki ipari pályára küldi gyermekét, a „jiddise mámét”, aki császárszakállas főkönyvelőt akar faragni fiából, az agglegényt, aki boldoggá teszi öreg édesanyja utolsó éveit...

Megismerhetjük Nösomelét, a kisfiút, „szemében az orosz–lengyel gettók tébolyító félelmével a magyar égbolt alatt...”

„Gömbölyű fejű, nagy szemű gyermekek játszanak a házak előtt, és hallom, amint valamelyik emeleti ablakból lekiáltanak: – Nösomele! – Kaftános zsidó rajkók tanakodnak, ugrándoznak a komor, ódon templom lépcsőin, a hang az emeleten már türelmetlenebb, cirógatva fedd és hívogat: – Nösomele... Nösomele... Fekete félcipőben, fekete selyemköntöskében, egy öklömnyi rabbinus kiválik a gyermekrajból, kiáll az utca közepére, felnéz az emeletre, a nap süt, a sugárzásában előttem égnek a fölemelt gyerekszemek, sötét gömbjük hegyében a nagy szembogarak különös szomorúsággal tündökölnek, a kis rabbinus apró szája, almaarca mosolyog, de a kinyitott szemfehérjéből fölemelt szemei ismeretlen komolysággal, rebbenés nélkül fölbámulnak az emeletre, s földobban szívemben a bizonyosság: – Ez a Nösomele... lelkecském... lelkecském...”

„...a hajdani rituálék alakítottak, hívő vagyok ma is” – vallotta negyvenéves pályája csúcsán, és talán ez egyben a különleges szociális érzékkel megáldott író ars poeticája is. Hite őszinte, nemcsak hagyományokban, szokásokban, hangulatokban gyökerező lelki szálak táplálják közösségi tudatát, hanem a biblia erkölcsi tartalma is, minden ravaszkodás, mérlegelés nélkül, bátran és magától értetődő természetességgel, Zsoldos szerint: „íróink közül szinte egyedül”.

Osztjuk a szellemtörténész-pedagógus Zsoldos Jenő 72 évvel ezelőtt papírra vetett gondolatait: Révész Béla megkerülhetetlen életművének zsidó mozzanatai felfedezésre várnak! Szüleink, nagyszüleink elpusztított világának örökmécsese ragyog bennük.

Magén István

Emlékezés Jane Hainingre

A Mazsihisz Dísztermében nagy érdeklődés kísérte azt a szinte nemzetközinek nevezhető konferenciát, melyet a zsidómentő skót nővér, Jane Haining emlékére kezdeményezett a Baráti Kör a Holokauszt Emlékőrzéséért Egyesület, a Budapesti Református Skót Misszió, a Holokauszt Emlékközpont, a Mazsihisz, a Vörösmarty Mihály Általános Iskola, valamint a Mazs Alapítvány.

Kárpáti Éva, a délután háziasszonya, egyúttal az angol nyelvű előadások tolmácsa köszöntötte a vendégeket, köztük *Aliza Bin-Noun* izraeli és *Greg Dorey* brit nagykövetet, *Zoltai Gusztávot,* a Mazsihisz ügyvezető igazgatóját, a megjelent egyházi és világi prominenseket. Üdvözölte továbbá *Lévai Katalint,* a Baráti Kör a Holokauszt Emlékőrzéséért Egyesület elnökét és munkatársait, *Aaron Stevenst,* a Magyarországi Református Skót Misszió (angol) vezetőjét, *Nagyné Olajos Gabriellát,* a Magyarországi Jane Haining Alapítvány alapítóját és kuratóriumi tagját, *Miriam Ben David* pszichológust Izraelből, *Pam Mitchellt* és *Christine Sime* lelkésznőt Skóciából, valamint *Lynley Smitht,* Jane Haining hozzátartozóját Új-Zélandról. Végül, de nem utolsósorban, a Skót Misszió és maga Jane egykori tanítványait, akik eljöttek, hogy adózzanak emlékének.

A sokat látott, patinás Díszterem skót népviseletbe öltözött dudást még biztosan nem fogadott. A kamerákgépek kereszttüzében méltóságteljesen bevonuló *Kéri György* hangszeres tudásával és megjelenésével lenyűgözött mindenkit.

Elsőként Zoltai Gusztáv köszöntője hangzott el. Az ügyvezető igazgató szólt a holokauszthoz vezető út állomásairól, a zsidókat ért sorozatos megkülönböztetésekről, atrocitásokról. Ezt követően a „tipikus zsidó sors” példájaként elpusztított családjáról beszélt: „Ami engem és családomat illeti, történetünk a 20. század legtipikusabb zsidó sorsa. Apámat az egyik legszörnyűségesebb csendőrpokolba, Hidegség–Ilona majorba hurcolták. A kegyetlen megpróbáltatások, a fagy és az éhség nyomán legyengült; erejét vesztette, elpusztult. Édesanyámmal eleinte bujkáltunk, menekültünk. Amikor egy razzia anyámat elkapta és elhurcolta – én nem tudtam, hogy Auschwitzba –, neki még arra sem volt ideje, hogy megmondja: nekem mit kell tennem. Még nem voltam 7 éves. A magány, az egyedüllét romos, kormos falként zuhant rám. Én pedig meleg szobáról, vastag ruhákról, ennivalóról, langyos tejről álmodtam. A háború ott zajlott előttem, véresen, mocskosan, s én jóformán észre sem vettem, hogy felszabadultam! [...] Amikor felnőttem, kutattam szüleim után. Visszajött bajtársak meséltek drága apám utolsó napjairól, óráiról. Édesanyámról is kaptam híreket. Először Auschwitzba hurcolták, végigcsinálta az ottani borzalmakat, majd átvitték Bergen-Belsenbe. A hírhedt női táborban volt, csíkos rabruhában, kopaszra vágott fejjel, tetovált alkarral. Sokáig kitartott, nyilván vissza akart térni a fiához. Amikor az angol csapatok április 14-én már a kerítést bontották, meghalt. Az éhségtől, a gyengeségtől, a gyógyítatlanságtól. Később mindent megtettem, hogy ottani sírjából hazahozhassam; most itt nyugszik a Kozma utcai temetőben. Legyen vele az Örökkévaló áldása!” Majd így folytatta: „Higgyék el, pontosan tudom, mit élt át a skót Jane Haining, amikor Auschwitzba ment, hogy gyerekeket mentsen meg a szenvedéstől, a kínoktól, az éhségtől. A nácik ellen vívott háború legszörnyűbb lapjai a kis zsidó gyerekek és az anyák ellen viselt esztelen hitlerista harcról szólnak. Ennek a küzdelemnek minden perce az égre kiált! És ne feledjék: ez a háború 1939-től 1945 májusáig, hét éven át tartott. És arról se feledkezzenek meg, hogy hatmillió halottunk van, és hatszázezer magyar mártírunk, köztük megannyi kisfiú és kislány. Akikből tudósok, művészek, szorgalmas, tehetséges polgárok, egyáltalán felnőttek, anyák és apák lehettek volna. De nem lettek...!

Kéri György

Nekem két gyermekem van, és két unokám. Mint apa és nagyapa, azon vagyok, hogy mindazt a biztonságot, szeretetet, bizalmat megadjam nekik, amit tőlem elvett a történelem. Mint a magyarországi zsidóság egyik világi vezetője pedig azon vagyok, hogy még a kényszerűen árvaságra jutott zsidó gyerekek se legyenek magukra hagyva körünkben; vigyázzunk rájuk és óvjuk, segítsük őket, amint azt vallási hagyományaink elő is írják valamennyiünk számára – az idők végezetéig.”

Zoltai Gusztáv megindító előadása után Lévai Katalin lépett a mikrofonhoz. Arról beszélt, hogy a legutóbbi találkozó óta eltelt néhány hónap alatt megsokszorozódott azoknak a száma, akik már tudják, ki volt és mit tett Jane Haining, aki a polgári élet békéje helyett osztozott tanítványai (köztük bujkáló zsidó gyerekek) örömében-bánatában, nem hagyta őket magukra, bátor volt és önfeláldozó. Rendkívül fontos ébren tartani emlékét.

Végül a szónok felolvasta a Jane Hainingre emlékező programsorozatot annak idején életre hívó *Surányi Ibolya* levelét, melynek soraival halála előtt, a kórházi ágyon köszöntötte ezt az eseményt.

Ezt követően a Skót Misszió egykori épületében napjainkban is működő Vörösmarty Mihály Általános Iskola az ez alkalomra készült, Jane Haining életéről szóló színdarabbal lépett fel, melyet két tanárnőjük: *Halász Margit* és *Pelkáné Koffer Olga* írt és rendezett. A kis mű életképekből állt, drámai helyzetek, utalások, megszemélyesítések során rajzolódhatott ki a főhős személyisége és bújtatott kis tanítványai alakja, majd az árulás és a vég.

Aaron Stevens lelkész „Skót Misszió régen és ma” címmel tartott összehasonlító és áttekintő előadást.

Jane Haining emlékét nemcsak Magyarországon őrzik, hanem mivel máig ő az egyetlen skót származású, aki a „Világ Igazainak” is egyike, hazájában is nagy megbecsülés övezi. Szülőfalujából is érkeztek vendégek, közülük elsőként *Pam Mitchell* szólt.

Elmondta többek között azt, hogy ezzel a rendezvénnyel egy időben számos helyen sokan emlékeznek vissza Jane Hainingre, a kies skóciai Dunscore-ban eltöltött életére, amely olyan emberré, olyan nővé formálta, aki 35 évesen eljött, hogy Budapesten dolgozzon, s végül az auschwitzi haláltábor mártírjaként fejezte be életét.

Christine Sime lelkésznő szólt arról is, hogy Jane nem azért tette, amit tett, hogy meghaljon, és ezt oly módon tegye, aminek okán emlékezni kell rá. Biztos vagyok benne – mondta az előadó –, hogy csak az járt a fejében, hogy azt tegye, amit a lelkiismerete diktál, hogy minden életet tisztelettel és méltósággal kezeljen, hogy betölthesse szerepét szimbolikus kis családjában, amit Budapesten a Vörösmarty-iskola jelentett.

Az Izraelben élő, magyar származású pszichológus, *Miriam Ben David* ismertetésében egyebek mellett bemutatta a hazájában folyó oktatás módszertani sokféleségét-sokszínűségét. Kiemelte a szülők-nagyszülők érintettségét, azt, hogy különféle aspektusúak a holokausztra emlékező történetek. Beszámolt az országépítők és az Izraelbe érkezett túlélők első találkozásairól. Kifejtette, hogy a régi tankönyvek a hősiességet hangsúlyozták, és tanári érzékenységtől függött az, hogy a tanulók mennyire és hogyan fogadták el a hallottakat. Napjainkra már tökéletesen tudatosult például a Holokauszt Emléknap üzenete, mondanivalója, igény van túlélők és diákok találkozásaira, önkéntes alapon kegyeleti utazást tehettek volt haláltáborokban, filmek, könyvek segítik a korszak megismerését. Az előadó szólt a zsidómentőkről, majd a ma problémáira hívta fel a figyelmet.

A délután utolsó előadója a Holokauszt Emlékközpont történésze, *Csősz László* volt. A zsidóüldözésekkel foglalkozó, igényes és átfogó dolgozatában (melynek elhangzása során vetített képes archív fotókat láthattak a résztvevők a Skót Iskola mindennapjairól) kitért a morális megfontolásból vagy hivatástudatból eredő áldozatvállalásra. Idetartoztak a magyar és külföldi keresztény egyházak, valamint a diplomáciai testületek képviselői. Erőfeszítéseiknek köszönhetően 1944 július–augusztusától a világháború történetének legnagyobb szabású embermentő akciója bontakozott ki a Hitler Európájában életben maradt utolsó számottevő zsidó közösség, a budapesti megmentésére. Ismert – tette hozzá az előadó –, hogy Jane Haining ebben a küzdelemben már nem vehetett részt. A magyar zsidók elpusztítására irányuló náci program sikerének egyik alapja az volt, hogy a megszállók és a magyar kollaboránsok igen sikeresen takarították el az útból az ellenállás valamennyi lehetséges tényezőjét. Néhány héttel a megszállás után ennek a „tisztogatásnak” esett áldozatul Haining is, aki ellenséges állampolgárként, a közismert, legális „zsidóbarát” intézmény egyik vezetőjeként eleve gyanús volt. Osztozott a koncentrációs táborba hurcolt nem zsidó magyarok sorsában. Esetében már önmagában az is hőstett volt – emelte ki Csősz László –, hogy nem rejtőzött vagy menekült el a megszállás után, hiszen még az a védelem vagy mozgástér sem állt rendelkezésére, ami a semleges államok diplomatáinak vagy a magyar egyházak vezetőinek kijárt. Áldozatvállalásával Haining is kivette a részét az életek megmentéséből. Letartóztatása után munkatársai folytatták a kockázatos munkát, az intézmény falai között több mint százan találtak menedéket. A pesti gettók létrehozásakor, 1944. november végén a Vörösmarty utcai épületet is kiürítették, de ezt követően is sikerült közel húsz gyermeket és felnőttet bújtatniuk.

Kárpáti Éva köszönetet mondott mindazoknak, aki a konferencia sikeréhez hozzájárultak, majd az esemény résztvevői lesétálhattak a Wallenberg Emlékparkba, ahol immár Jane Haining nevét is márványtáblába vésve őrzi az emlékezet. A helyszínen *Rosenfeld Dániel* kántorjelölt énekelt, majd a program a pesti Jane Haining rakparton (a Lánchíd és az Erzsébet híd közti szakasz) ért véget.

GálJuli

PÁLYÁZATI FELHÍVÁS!

A Budapesti Zsidó Hitközség Hegedűs Gyula utcai templomkörzet és S.Q.A. zsinagóga elöljárósága pályázatot ír ki két kategóriában a Tóra alábbi hetiszakaszainak elemzésére.

A pályázatra jelentkezhet zsidó hittestvéreink közül bárki, bárhonnan, korra és nemre való tekintet nélkül, aki a vallás iránt elkötelezett.

A pályázat célja, hogy minél több hittestvérünk foglalkozzon mélyrehatóan a Szentírás szövegével, erősítse érdeklődését és elkötelezettségét a zsidó vallás iránt, és gondolataival gazdagítva valamennyiünket, tanulva tanítson, egyben próbára tegye saját sokrétű tudását, írás- és kifejezőkészségét, szintetizáló képességét.

A nyertes pályázókat a Kiíró értékes tárgyjutalmakban részesíti, a nyertes hetiszakasz-elemzéseket pedig nyilvánosan is felolvassák a zsinagógában (és igény szerint más zsinagógákban is), továbbá megjelennek a zsidó sajtóban és honlapokon.

Pályázni lehet az alábbi hetiszakasz-elemzésekre:

A 2010. november 20-i hetiszakasz elemzése: Vájislách (Mózes I. könyve 32,4–36,43-ig). Beérkezési határidő: legkésőbb 2010. november 10., déli 12 óráig.

A 2010. november 27-i hetiszakasz elemzése: Vájésev (Mózes I. könyve 37–40-ig). Beérkezési határidő: legkésőbb 2010. november 17., déli 12 óráig.

A 2010. december 4-i hetiszakasz elemzése: Mikéc (Mózes I. könyve 41,1–44,17-ig). Beérkezési határidő: legkésőbb 2010. november 24., déli 12 óráig.

A benyújtás helye: Budapesti Zsidó Hitközség (Bp. VII., Síp utca 12. I. emelet 27. szoba), munkanapokon 8–12 óra között.

Egy-egy pályázat legfeljebb kettő gépelt oldal lehet, a szokványos sorszélességgel és sortávolsággal.

A pályázatokat külön-külön, lezárt borítékban, magyar nyelven, öt-öt példányban (együtt), jeligével ellátva kell benyújtani. A pályázó nevét és elérhetőségét egy külön kis borítékba zárva kell benyújtani. A borítékok külzetén kizárólag a pályázó jeligéje és a kategória (profi vagy amatőr) kerülhet feltüntetésre, azon semmilyen más azonosító nem szerepelhet. A pályázatok titkosan történő kezeléséről a Kiíró gondoskodik, és a pályázó kérésére a titkosságot fenntartja a későbbiekben is.

Egy pályázó több hetiszakaszra is benyújthat elemzést, de egy hetiszakaszra ugyanazon pályázó csak egy elemzést nyújthat be.

Profinak az a pályázó minősül, aki a hetiszakaszokkal, azok elemzésével megszerzett végzettségénél, szakmájánál fogva hivatásszerűen foglalkozik.

A Pályázó a tárggyal kapcsolatos minden hagyományos magyarázatot felhasználhat, de nem másolhat ki cikkeket, illetve már bárhol megjelent és a témával foglalkozó, más személy vagy szervezet szerzői jogát képező írást. Erről a Pályázónak írásban is nyilatkoznia kell.

A pályázatokat (hetiszakasz-elemzéseket) a zsidóság köreiből jövő szakértő Bíráló Bizottság értékeli és bírálja el, fenntartva a jogot, hogy egy kategóriában több elismerést is kiadjon.

A sikeres pályázók köszöntésére és a díjak átadására 2010. december 5-én, vasárnap, délután 16 órakor kerül sor a chanukkai ünnepi műsor keretében a Hegedűs Gyula utcai zsinagógában.

Zsidók, kotródjatok!

(Száműzetés Babilonba) • Polgár Ernő kötetéről

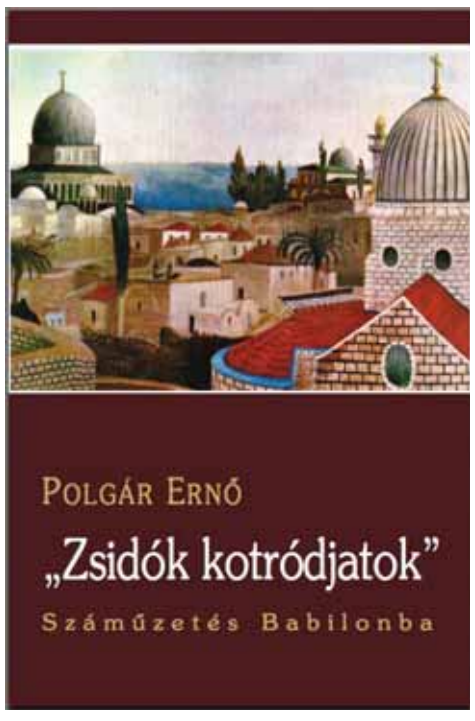

Zsidók, kotródjatok! – Milyen durván hangzik! Milyen kíméletlenül! S mennyire gyűlölködő! Mégis hányszor és hányszor kiáltották már! A keresztes hadjáratba vonuló katonák, miközben leöldösték a zsidókat. A nácik. A rómaiak. De a katonák is ezt ordították, amikor elfoglalták, lerombolták a jeruzsálemi Szentélyt és száműzték a zsidókat. *Polgár Ernő* életműkiadás-sorozatában megjelent művelődéstörténeti regényének szereplői: a Tóra arámi nyelvre fordítója, a híres Onkelosz, Dániel próféta, Jeremiás és sokan mások. A kötet eseményei napjainkban, a szerző gyermekkorában és a zsidók babiloni száműzetése idején játszódnak, miközben az író a valóságból és a fikcióból kollázst alkotva vázolja fel a zsidók múltját, történelmét, hagyományait: az egyistenhit lényegét, amelyet keresztények és iszlám hitűek – megtartva és megváltoztatva – átvettek.

A zsidó nem szitokszó, hanem vallás, amelyet a Zsidók, kotródjatok! című könyvben a szerző több nézőpontból is bemutat.

A zsidó ismeretterjesztő mellékletekkel bővített kötet Polgár Ernő irodalmi pályájának 35. évfordulójára jelent meg.

(Kapható: Makkabi, Zsidó Múzium, Libri, Bookline)

(Burány)

Tabi László emlékest

„Ajánlom magamat” címmel emlékestet szervezett és rendezett a belvárosi Petőfi Irodalmi Múzeum a 100 éve született *Tabi László* (1910–1989) tiszteletére. Mint ahogyan várható volt, a pályatársak, tisztelők, a nevettető hivatás művelői, az írott és elektronikus média képviselői percek alatt megtöltötték a Lotz Termet, így (igaz, zokszó nélkül) sokan az ajtókban állva nézték-hallgatták az emlékezéseket.

Kezdjük talán a véggel, azzal az élete fénykorában íródott sírverssel, amelynek stílusa, mondandója talán minden elhangzott méltatásnál jobban jellemzi Tabit.

Önkéntelen megszülettem:
S éltem önként, rendületlen
Az voltam, ki szórakoztat
S maga borong napok hosszat.
Bár mulattam másokon,
Sokszor sírtam más okon.
Ami dolgom akadt, tettem
Törvény ellen nem vétettem:
Tisztes polgárt rejt a hang
Itt alant.

Sorsom lett egy fránya pálya,
Nincs dagálya, csak apálya.
Mulattattam s megbecsültek,
Mint – mondjuk – egy marhasültet.
Az unalmat nem ismertem,
Mást untatni nem is mertem.
Nem voltam a bölcsek bölcse.
Szorgalmamnak jó gyümölcse
Nem volt más, mint nevetés:
Nem kevés.

Ami rossz volt, azt én bátran
(Hogyha hagyták) megbíráltam.
Jót is tettem egyszer s másszor,
Meghálálta más és máskor,
Írta mindezt, aki VÓT
Mindaddig, míg meg nem holt.
Nevét – mint ki nem létezett –
Nem őrzi az emlékezet:
Szép csendesen megpihent...
Heppiend.

Végh Károly, a PIM közművelődési osztályának vezetője köszöntötte a vendégeket.

A kivetítőn és a kis emelvényen *Czupi Dániel* és *Makra Viktória* előadásában a beszélgetést, emlékezést meg-megszakítva, de a témához szervesen illeszkedve jelenetek, humoreszkek, interjúk voltak láthatók, hallhatók.

Az emlékest moderátoraként *Szilágyi János* szerkesztő-riporter igyekezett a pályatársakkal – *Kaposy Miklóssal, Balázs-Piri Balázzsal* és *Verebes Istvánnal* – szinte kézzel érinthetővé tenni Tabi Lászlót, az embert, az „elvtársat”, a főszerkesztőt, jó és kevésbé jó, szeretnivaló és utálatos tulajdonságaival együtt. Mert így volt teljes, így volt az, ami. Kaposy emlékezett... példaképének, mesterének tekintette Tabit, akivel 1960-ban tudott személyesen először találkozni, bár kéziratait 1945-től már lehetett olvasni a Ludas Matyiban (és az Új Életben – a szerk.). Az akkori stábot „Aranycsapatként” emlegette, ahol nem volt rivalizálás, és az utálatos pletykáktól is mentes volt.

Balázs-Piri Balázs mesélt a Ludas Matyi akkori, gazdasági-politikai-kulturális témák terén „elegánsan képviselt pártirányítással működő”, de vitathatatlan monopolhelyzetéről, majd arról, amikor már egyre bátrabban írhattak krokit és humoreszket is. Tabi, a tiszteletre méltó és maradandó emlékű pályatárs a lapnál megfellebbezhetetlen tekintély volt (a „pártkatona” *Földes György,* egyik helyetteseként, megítélésének megfelelően húzta a poénokat), cezaromániájáról sok karikatúra árulkodott, távolságtartó ember volt, „nem vegyült”, véleményeit elegáns köntösbe bújtatva közölte.

Balázs-Piri említette a híres-hírhedt „címlapértekezletek” hangulatát, személyes emlékeket sorolva. Viszonya a rajzhoz, a karikatúrához? Az értekezleteken a főszerkesztő megnyilvánulása felért valamiféle „egyszemélyes show-val”, a nagy kérdés mindig az volt, kié lesz a címlaprajz, s ezt Tabi szerette kitalálni, vagy ha ez nem sikerült, lehetett „önként” jelentkezni, vagy ötletet megvalósítani.

Verebes István kapcsolata Tabival értelemszerűen más volt: rokonszenv, emlékek... 1962, Madách-gimnáziumi színjátszókör, ahol a diák Verebes Tabit is rendezett. Érvényes-e ma is a Tabi-féle humor? A derű, az irónia? Verebes szerint legalább nyolcvan százalékban... aktualitása pedig tökéletes.

Elhangzott a klasszikus kérdés: mi a különbség a humor és a vicc között? (A humor mint egy valóságos, illatozó csokor ibolya, míg a vicc ennek silányított műanyag változata orr alá dörgölve.) Szerette-e Tabi a szóvicceket, és ha nem, ennek ellenére alkalmazta-e őket?

Ha Tabi, akkor nem maradhatott ki a munkaszolgálat rettenetes időszaka sem, az a kor, amikor „reményre éhezett az ember jobban néha, mint kenyérre”.

A pályatársak elmesélték az akkori idők elvtársozásának minden kínkeservét, esetenkénti humoros kicsengését, amikor ez a szó (a főnök, bátyám-öcsém, Laci, Pali, Béla helyett) akár az utónevet jelentette.

Az est végén egy sztori kapcsán elhangzott egy szintén örök érvényű bölcs mondat: „Ha a tábortűz mindig ugyanaz, miért kéne a mókának másnak lenni?”

A múzeum munkatársa, *Thuróczy Gergely* által rendezett kamarakiállítás megtekintése után kis állófogadás zárta az emlékező programot.

gjuli

Rost Andrea a Dohány utcai zsinagógában

„És akinek szép a lelkében az ének,
Az hallja a mások énekét is szépnek.”
(Babits Mihály)

A világhírű operaénekes magyar, cigány és zsidó népdalfeldolgozásokat adott elő a népes közönségnek a Dohány utcai zsinagógában.

A fergeteges sikert megkoronázta a Budapest Klezmer Band tagjai és *Szokolay Dongó Balázs, Bolya Mátyás, Glaser Péter és Lukács Miklós* pompás zenei kísérete.

Bognár Szilvia és Rost Andrea

Meghívott szólistaként *Bognár Szilvia* volt az est vendége.

A műsor zenei anyagát *Rost Andrea* koncepciója alapján, népzenei előképek felhasználásával *Jávori Ferenc,* Szokolay Dongó Balázs és Bolya Mátyás szerezte. Ezen az esten Rost Andrea tágabb szülőföldjéről vallott – dalban.

A legnagyobb operaszerepek eléneklése után merült fel benne a gondolat, hogy a pannon térség zeneiségét újra megfogalmazza – de ezúttal nem az opera nyelvén. Három népcsoport különböző karakterén átszűrve rajzol belső képet Magyarország és a közép-európai régió zenei hagyományairól. Mindehhez olyan alkotótársakra talált, akik nemcsak jó ismerői, hanem neves előadói is műfajuknak. A Szokolay Dongó Balázs–Bolya Mátyás szerzőpáros népzenei ihletésű feldolgozásai, valamint Jávori Ferenc klezmerzenéje rengeteg szegletét bejárja ennek a ritka gazdagságú zenei világnak, az archaikus magyar népdaloktól a cigányság dallamain keresztül egészen a klezmer sok mindent ötvöző szólamaiig. Bognár Szilvia parasztmuzsikusoktól tanult őszinte hangvétele méltó kiegészítője Rost Andrea – Bartók és Kodály népdalfeldolgozásokból már jól ismert – népdal-interpretációinak. Ötük zeneiségének találkozása nem csupán műfajok találkozása, annál sokkal mélyebben gyökerezik: egy lelkület, őszinte kamarazenébe öntve.

Frölich Róbert, a zsinagóga főrabbija köszöntőjében elmondta, hogy a Kárpát-medence nemzetségei úgy illeszkednek egymáshoz, mint egy mozaik elemei. Együtt adják ki a teljes egészet, és ha bármelyik elemet elvesszük, a kép értelmezhetetlen, hiányos lesz.

A népes közönség soraiban ült többek között *Aliza Bin-Noun* izraeli nagykövet, *Makray Katalin,* a köztársasági elnök felesége, *Lévai Anikó,* a miniszterelnök felesége, *Szőcs Géza* kultúráért felelős államtitkár, *Stumpf István* alkotmánybíró, *Dobó Kata* színművész, *Sebő Ferenc,* a Táncház Mozgalom megalapítója, *Kerekes Tóth Erzsébet* népdalénekes és több vezető politikus.

A koncertet követő fogadáson Rost Andrea őszinte meghatódottsággal mondta el, mennyire jól érezte magát ebben a világhírű zsinagógában, amely szerinte a legméltóbb helyszín volt az est zenei anyagának budapesti bemutatásához. Köszönet érte *Zoltai Gusztávnak,* a Mazsihisz-BZSH ügyvezető igazgatójának, aki sajnos egyéb elfoglaltságai miatt végül nem tudott személyesen megjelenni, valamint *Gordon Gábornak* és az Élet Menete Alapítvány minden kedves munkatársának, akik a sikeres szervezésben és lebonyolításban tevékenykedtek, fantasztikus önkénteseik közreműködésével.

Az MTV a koncertet rögzítette, és egy későbbi időpontban, november végén vagy december elején, műsorára tűzi.

Nagy László producer

A Wesselényi 20 éve

Az Amerikai Alapítványi Iskola fennállásának 20. évét ünneplő eseménysorozat záró programját „A zsidó nevelés aktuális kérdései a kultúra – pedagógia – vallás diskurzusában” címmel rendezték meg. Az oktatási intézmény ünneplő ruhát öltött, kreatív ötletek valósultak meg a bejárattól a díszteremig, mintegy hét helyszínen zajlottak előadások, a folyosókon lépni alig lehetett az érdeklődőktől, akik a kiállított könyveket, folyóiratokat, fejlesztő eszközöket nézték, érdeklődési körüknek megfelelően kértek-kaptak tájékoztatást.

Új és sikeres színfoltként tűntek fel gasztronómiai ínyencségek, amelyeket az iskola ez irányú képzését végző gyerekek készítettek. Látható és érezhető volt az a „szakmai” elkötelezettség, ami kellett a tapasztalt háziasszonyi rutint idéző ízekhez, s ahhoz a kedvességhez, amellyel kínálták a szendvicseket, édes-sós falatokat.

A nagy érdeklődés melletti nyitóesemény a díszteremben zajlott. *Sugár Sára* igazgató üdvözölte a megjelenteket, visszaidézte a program két korábbi rendezvényét, és megköszönte az anyagi támogatásokat, munkatársai és a diákok segítségét a konferencia létrehozásában.

Az első előadást „Megváltoznak-e a súlypontok a zsidóság életében” címmel *Schőner Alfréd* főrabbi, az ORZSE rektora tartotta. Sajnos nem jutott elég idő arra, hogy gondolatait kifejtse, ezért csak bevezető szavait, majd a referátum vázlatszerű pontjait tudom megosztani az olvasóval.

„Az elmúlt 25. esztendőben lényeges változások történtek a magyarországi zsidóság életében. Ez a folyamat a rendszerváltás előtt néhány esztendővel kezdődött meg, s azóta permanens módon részesei lehetünk az újabb és újabb eseményeknek. Ilyenek például: új zsidó vallási irányzatok telepedtek meg Magyarországon, Izrael Állam nagykövetséget nyitott Budapesten, megszületett a Mazsike és számos cionista ifjúsági mozgalom szerveződött újra, átalakult a magyarországi zsidóság formális és informális pedagógiai rendszere... Ezek az új változások hatottak-e, s ha igen, milyen mértékben a magyarországi zsidóság hitéletére? Megváltoztak-e, megváltoznak-e a súlypontok a hazai zsidóság vallási életében?”

– Izrael és Magyarország diplomáciai kapcsolatának fejlődése

– Demográfiai változások (utóbbi évtizedek születési és halálozási mutatói)

– Topográfiai változások (a vidéki központok korábban erős minjánjai és a mai tapasztalatok)

– Von Haus aus (a családi otthon, indíttatás, nevelkedés, mi maradt meg mindebből, és pótolhatóe a hiány?)

– Tudásközpontok átalakulása (az informális oktatás hatása a zsidóság újjászületésére, a változások mértéke, milyensége)

Változások a neológia életében:

– hétköznapi tanítás

– héber–magyar fonetikus átírású imakönyvek kiadása

– reverenda helyett kitli (néhány dologban kicsit ortodox irányba hajlás)

– orgona helyett közös éneklés

– új rebbecenek és a hagyományos öltözködési kultúra

– új zsinagógai modellek (pl. Frankel, Lágymányos, Nagyfuvaros, Dózsa, Páva, Kiskunhalas, Nagykőrös, Kecskemét, ahol fiatal rabbik funkcionálnak)

– publikációk, héber nyelv

Megoldási kísérletek:

– a sábbáti és hétköznapi ima egyes részeinek közös éneklése, új, fonetikus imakönyvek, machzorok, időszaki kiadványok megjelenése

– imaidők rövidítése

– pedagógiai „újítás”: reggeli-esti tanulás a sülben

– kétnyelvű chumások – párását hásávuá

Schőner Alfréd tanachi gondolattal (Kohelet III. fejezetéből) fejezte be előadását.

A dísztermi programot a szekcióülések követték.

„A zsidó nevelésről a neveléstörténet tükrében” *Toronyi Zsuzsanna* (Magyar Zsidó Levéltár) moderálásában:

– Hitoktatás és felvilágosodás problémája a tudatosan modernizáló csoportok szocializációjának sajtóvitáiban (*Zima András,* AAI)

– Hirsch útja, vagy a chászid rebbék világa *(Gleszer Norbert)*

– Marginális csoportok, töredezett szubjektumok a XX. századi irodalomban (*Földvári József,* AAI)

– Talmud-tóra tanfolyamok működése Budapesten a háború után (*Deutsch Gábor,* ORZSE)

– Különbözünk? Pedagógiai alapvetések az elmúlt 20 év ortodox iskolájában (Róna *Artúrné,* AAI)

– A zsidó nevelés helye a neveléstörténetben (*Bábosik Zoltán,* Pető Intézet)

„Vallás, hit, nyelv, identitás – nevelésünk alapjai”. Moderátor: Ráv *Keleti Dávid* (Lativ kolel):

– Indoktrináció és autonómia a zsidó nevelésben (*Dov Lévy,* AAI)

– Torá Jismá mint oktatási ideál (Balázs *Gábor,* IKI)

– A judaizmus tanítása kicsit másképp (*Czakóné Fenyő Ágnes,* Lauder Javne-iskola)

– A háló, ami összeköt (*Kovács Bernadett,* Scheiber-iskola)

– Vallás vagy nép? Vallás és nép? Izrael helye a zsidó oktatásban (Sugár Sára, AAI)

– A klasszikus ulpántól a modern nyelvoktató központig (*Vered Glickman,* Szochnut – IKI)

– Pedagógiai alapvetések a zsidó intézményekben (*Sommer László* vezetésével)

– Az ORZSE bemutatása, különös tekintettel a zsidó közösségszervező szakra (Sommer László)

– A zsidó értékek megjelenése a Lauder-iskola pedagógiájában (*Szeszler Anna,* Lauder)

– A konstruktív nevelés elmélete és gyakorlata a zsidó iskolá(k)ban (*Schweickhardt Zsolt,* AAI)

– Kortárs segítő csoportok szerepe az iskola életében (*Kökényesi Ágnes, Pándi Borbála,* Scheiber-iskola)

– Értékek és hagyományok egy zsidó óvodában (*Bőczén Zsuzsa,* Benjámin Óvoda)

– Szolgáltató szemléletmód – a Trenderli bölcsőde és a Miriam óvoda megszületése és koncepciójának néhány eleme (*Panyiné dr. Ábrahám Zita,* AAI).

– Nevelési célok és eszközök a zsidó oktatás terepein (*Fritz Zsuzsa,* a Bálint Ház moderálásával)

– A zsidó nevelési oktatási módszerek személyiségfejlesztő hatása (Bábosik István, ELTE Neveléstudományi Intézet)

– Nevelésről és oktatásról a zsidó értékrend tükrében (*Dan Daniel,* AAI)

– Könyvünnep a Lauder-iskolában (*Horváth Cecília)*

– Kultúra intézményen belül és kívül (*Gyarmati Vera,* Scheiber-iskola)

– Az élményoktatás (*Fritz Zsuzsa* és *Friedman Sasha,* Bálint Ház és Szarvasi Tábor)

A szekcióüléseket követő összegzés után *Fellegi Ádám* zongoraművész adott koncertet.

Zsúfolt este volt, nagyon értékes és igényes témafelvetések, autentikus előadók, információáradat, sajnálom, hogy az időben egyszerre, több helyszínen zajló, érdekesebbnél érdekesebb előadásokat lehetetlen volt követni...

Az iskolavezetés tájékoztatása szerint a közeljövőben sor kerülhet a konferencia folytatására, teljes anyagának kiadványba rendezésére, s így az mindenki számára hozzáférhetővé válik majd.

G.J.

LAKÁS, ÉPÜLET FELÚJÍTÁSA

- Alpinista módon homlokzatjavítás, tetőfedés
- Festés, mázolás, tapétázás, csempézés
- Műszaki vezetés, árajánlat-készítés hitelfelvételhez is

FRANK (alapítva: 1892/1972)
Tel./fax: (1) 331-5743
E-mail: frank1063@t-online.hu
Munkadíjból 5% kedvezmény!

IFJÚSÁGI OLDAL

Családi tábor, hóra

Bemutatkozik a Manóra Közhasznú Egyesület

Forgács Györgynek hívnak, a barátok, ismerősök többnyire *Ubulként* ismernek. Ezt a becenevet már régen ragasztották rám, egy izraeli utazás alkalmával.

Kis családom bemutatásával kezdeném. A feleségem *Anna,* és a két lányom *Flóra* (9) és *Dina* (7). A hétköznapi életben értékesítéssel, marketinggel foglalkozom. A középiskola óta részt veszek a zsidó közösségi életben. Először a Somer Hacair (cionista ifjúsági szervezet) újraszervezésében volt szerepem, majd részt vettem több egyesület és szervezet munkájában.

1989-ben kezdtem lejárni a Hóra táncházba, amit akkor a Habonim (zsidó ifjúsági szervezet) szervezett. Majd amikor a tánctanár (aki az akkori habonimos kiküldött felesége volt) visszautazott Izraelbe, egy barátommal, *Aserral* vettük kezünkbe a lebonyolítást. Azóta is kisebb-nagyobb rendszerességgel táncolok. Számomra ez igen fontos hobbi, a feleségemet, Annát is a táncon ismertem meg, aki azóta tevékenyen segít a szervezésben is.

Régi nagy álmom teljesült, amikor 1998-ban sikerült megrendezni az első nemzetközi izraeli néptánctábort Magyarországon.

Visszatérve a 90-es évek elejéhez... Azok közé a szerencsések közé tartozom, akik ott lehettek az első évben a szarvasi táborban. Mádrichként (csoportvezetőként) kezdtem, majd folyamatosan lépdelve a „ranglétrán", majdnem minden pozíciót betöltöttem. Voltam korcsoportvezető (Negevben – a legkisebbek, Golánban – a nagyok, Hermonban – a legnagyobbak), koordinátor, számítógépes, tánctanár stb.

– Mikor alakult a Manóra Közhasznú Egyesület, melyek a legfőbb céljai? Kik alkotják a tagságot?

– Az általunk szervezett programoknak köszönhetően sikerült sok olyan fiatal zsidó családot elérnünk, akik korábban nem vettek részt a közösségi életben. Pár évvel ezelőtt megalakult egy „gyerekkuratórium" a Bálint Házban, melyet a jelenlegi igazgatónő, *Fritz Zsuzsa* hívott életre. Ez a kis csapat elsősorban a házban rendezendő gyerekprogramokat találta ki, készítette elő.

Dolgoztak benne olyanok is, akik a családi tábor csapatának is tagjai voltak. Meghívtunk továbbá olyanokat, akik máshol igen aktívan tevékenykedtek, illetve ezt teszik ma is, gyerek-családi programokban.

Az eseményeket igyekeztünk széles körben hirdetni, így sokan részt vettek.

A múlt év során elérkezettnek láttuk az időt, hogy a jól működő „gyerekkuratóriumból" hivatalos, független szervezetet hozzunk létre. Feladata nem csak a fent említett projektek, de más, a témába vágó kezdeményezések támogatása, szervezése.

Így jött létre a *Manóra Közhasznú Egyesület* (a Manó – fiatal családok, gyerekek stb. és a Menóra – ezt, azt hiszem, nem kell magyarázni) összevonásából, amely tagja a Magyar Zsidó Kongresszusnak is.

Az egyesület céljával kapcsolatban idézem az alapszabályunkat, amely egyébként megtalálható a **www.manora.org** címen.

„Az Egyesület célja, hogy a zsidó kultúra értékeit megőrizze, a hagyományos értékeket új, a gyermekekhez, az ifjúsághoz közel álló formában jelenítse meg. A zsidó és az izraeli kultúrát és hagyományt megismertesse a zsidó gyerekekkel, fiatalokkal és családjaikkal, és eljuttassa azokhoz is, akik hátrányos helyzetük miatt nem érhetik el ezeket."

– Hosszú évek óta foglalkozol hóraoktatással. Hol, milyen szinten, kiket vártok táncolni?

– A tanév folyamán a Bálint Házba várjuk sok szeretettel a kezdő és haladó táncosokat. Kiemelt figyelmet fordítunk arra, hogy azok, akik most kezdenék el a táncot, már az első lépésekkel sikereket érjenek el.

A legkönnyebb táncokkal kezdjük, és folyamatosan haladunk a nehezebbek felé. Bármikor be lehet kapcsolódni a csoportba. Igazából semmilyen tánctudás nem szükséges, és az életkor sem számít. Sokszor mondják viccesen, hogy 7–77 éves korig, de nálunk tényleg vannak idősebbek is, nagymamák és fiatalok egyaránt. Egy dolog számít: a jó hangulat, és azt mindenki mindig megtalálja.

Találkozunk minden hétfőn és csütörtökön este 7–10-ig a Bálint Házban!

Évente több olyan rendezvényünk is van, ahova szeretettel várunk minden érdeklődőt, például a nyári nemzetközi tánctábor (Machol Hungaria – **www.machol.eu**) vagy a téli tánctáborunk, az intenzív hétvégi programjaink.

– Idén is megrendeztétek a Machol Hungáriát, hogy sikerült? Milyen terveitek vannak jövőre?

Az elmúlt évek egyik legsikeresebb tánctáborát tudhatjuk magunk mögött. Most nem Szarvason, hanem a Balaton mellett, Siófokon, az Ezüstpart szállodában rendeztük meg. Több mint 200 résztvevő volt 15 országból. A visszajelzések alapján mindenkinek nagyon tetszett az új környezet és a program is. Páran hiányolták azonban a jól megszokott „Szarvas-fílinget".

Azt tervezzük, hogy ugyanitt és ugyanekkor (nyár végén) lenne jövőre az esemény. Itt is meg kell említenem, hogy a Joint támogatása nélkül nem tudtuk volna megszervezni az idei táborunkat. Keresünk további segítőket is, mert egyre drágább a szervezés, a szállás, a tanárok stb., és a Magyarországról, illetve Kelet-Európából érkező résztvevők nem mindig tudják kifizetni a költségeket.

A következő tánctáborban szeretnénk indítani egy családi szekciót. Ide olyan családokat várunk majd, akik a balatoni nyaralás mellett szeretnének egy kis izraeli kultúrát (táncot) is beilleszteni a programba. Nekik külön órákat szerveznénk, izraeli tanárok irányításával.

– Egyik legnépszerűbb programotok a családi tábor. Hányan vesznek részt rajta évről évre?

– Pár évvel ezelőtt felmerült az ötlet, hogy kellene szervezni egy családi tábort azoknak a fiataloknak, akik „Szarvason nőttek fel", és visszavágynának egy hasonló miliőbe, családjukkal, gyerekeikkel. Sok gondolkodás és szervezés után sikerült összehozni az elsőt, természetesen Szarvason. Akkor még mi „vadásztuk" az embereket, családokat... ma már folyamatos a túljelentkezés, minden évben várólistát kell készíteni.

A létszámnak a helyszín befogadóképessége szab határt. A táborban az elmúlt években kb. 300-an fordultak meg, ez kb. 75 családot jelent, átlagosan 2 felnőttel és 2 gyerekkel számolva.

Ha jól tudom, a mi Szarvasunk egyedülálló abból a szempontból is, hogy kiemelt figyelmet fordítunk minden korosztályra (0–6 évig). Nálunk még a legkisebbeknek is van program. A „Ringató" (**www.ringato.hu**) lehetővé teszi, hogy a még járni sem tudó babák anyukájuk vagy apukájuk karjában, ölében olyan foglalkozásokon vegyenek részt, ahol a közvetlen interaktív kapcsolat a legfontosabb a baba és a szülő között. Az erre az alkalomra felépített játszóház mind a csúszó-mászó, mind a nagyobb gyerekeknek folyamatos szórakozási lehetőséget nyújt. Még nagyon sok hasznos és érdekes programot kínálunk reggeltől estig (babatorna, ovis torna, vizes programok a medencében, éneklés, táncolás, KRESZ-park, challenge-park, kézműves-foglalkozás, drámajáték stb.) Napközben és esténként a szülőknek is kínálunk speciális időtöltést (pl. hóra táncház, torna apukáknak és anyukáknak, esti közös főzőcskézés, kézműves-foglalkozás).

A táborban a kóser étkezés mellett a programok is segítik a gyerekek és a családok zsidó identitásának fejlődését. A pénteki közös kalácskészítés mellett a zsinagógalátogatás (magyarázatokkal), a héber dalok tanulása, az izraeli néptánc és a közös kábbálát sábbát, illetve a közösségi szombattartás is hozzájárul egy újszerű zsidóságérzés kialakulásához, amely közelebb viszi a családokat az elődök részben vagy egészben elfeledett kultúrájához.

A fenti két „gigaprojekt" nem jöhetett volna létre a Joint (JDC) támogatása nélkül, és természetesen a feleségem, Anna nélkül, aki nemcsak a programok szervezésében és kivitelezésében vett részt, hanem a hátteret is biztosította nekem.

Ezenkívül meg kell még említenem azokat a közreműködőket, akik minden évben fáradságot és időt nem kímélve kitartanak a fenti projektek mellett, és mindenben segítenek. Ez a két csapat szinte csukott szemmel dolgozik, mert valamennyien tudják a feladatukat, és azt is, hol és miben tudnak a másiknak hasznára lenni.

בר מצוה

A Bethlen téri templomban Börésit szombatján járult a tóra elé *Ági* és *Eric Yom-Tov* fia, *Dániel,* bár micvája alkalmából. Az ünnepelt (*Dániel ben Árje*) gyönyörűen, az ősi hagyományoknak megfelelően mondotta el a tórai áldást, és a pontos neginák ismerete szerint énekelte a prófétai részt. *Kálmán Tamás,* a templom főkántora ünnepi zsoltárt recitált. *Deutsch Róbert* főrabbi köszöntötte tanítványát, felhívta figyelmét a zsidó vallási törvények betartására, a szorgalmas tanulásra, végül a Teremtő áldását kérte az ünnepeltre.

Az imádkozást követő pazar kiduson a közösség új tagja meghatódva szólott szüleihez, a vendégekhez, akik több mint harmincan Izraelből érkeztek, és köszönetet mondott mindazoknak, akik felejthetetlenné tették számára ezt a napot.

Sábát esti láz

Közvetlenül az őszi ünnepek előtt nyitotta meg kapuit az Izraeli Kulturális Intézet (IKI) a Paulay Ede utcában. Október 8-án egy különleges rendezvény bővítette a programok sorát. A *Nádas Kata* által szervezett Sábát esti láz című esemény a fiatalokat célozta meg. A szombat fogadását összekötni kellemes beszélgetésekkel, játékokkal, izraeli ízekkel vonzó ajánlat, amely eddig hiányzott a színes budapesti kínálatból.

Szerencsére elmondhatjuk, hogy az intézet második emeleti termei kicsiknek bizonyultak az első találkozásnál. Több mint 50 érdeklődő fiatal jött el a 20-as, 30-as korosztályból, hogy együtt töltse az estét. Voltak, akik rendszeres látogatói zsinagógáknak, esetleg Szarvason nőttek fel, de a többség számára ez az első szombati élmények egyike – ha nem a legelső – volt. Sokan most voltak először zsidó rendezvényen. A játékos programban szerepelt ismerkedés, beszélgetés és szombati kvíz is. Fontos megemlítenünk, hogy valamennyi játék sábbátkompatibilis, így mindenkinek lehetősége volt bekapcsolódni.

A „hivatalos" program után kisebb csoportok alakultak a három teremben, ismert és új társasjátékok kerültek elő, és a résztvevők hosszú órákon át építették a jövő budapesti zsidó közösségét.

Mit is gondoltak az ott lévők a programról?

„Amikor meghívást kaptam a Sábát esti láz programra, először egy kicsit féltem, mert még sosem voltam hasonló zsidó rendezvényen. Az Izraeli Kulturális Intézetben mindenki nagyon kedves volt velem. [...] Az első játék azért volt jó, mert megismerhettük egymást egy kicsit. [...] Biztos vagyok benne, hogy a legközelebbi alkalommal is el fogok menni!" (**F. Péter – Taglit-jelentkező**)

„Nagyon jól éreztem magam a Sábát esti láz programon. Amikor megérkeztem, egy kicsit meg voltam szeppenve, de ez hamar elmúlt, mert mindenki barátságos volt. Tetszett a nyitójáték, mert meg tudtam ismerkedni pár emberrel, akik sokat meséltek a zsidóságról, el is hívtak zsinagógába. Remélem, hogy legközelebb is részt tudok venni rajta." (**Sz. Dóra – Taglit-jelentkező**)

Köszönet a szervezőknek és az ötletgazdáknak. A program a tervek szerint havonta egyszer folytatódik, legközelebb november 5-én, este várja a fiatalokat a Sábát esti láz. Bővebb információk a **sabatestilaz@gmail.com** címen.

Az oldalt Paszternák Tamás írta.

Diákoknak a vészkorszakról

Jesaja Balog előadása az ORZSE-n

Október 14-én az ORZSE Oktogonális Termében várták mindazokat az oktatókat, akik az elmúlt években tagjai voltak a *Sommer László,* a Mazsihisz Oktatási Osztályának vezetője által a Jad Vasembe szervezett csoportoknak. A meghívást sokan elfogadták. Sommer úr bemutatta *Jesaja Balog* rabbit, a délután előadóját, és köszöntötte a résztvevőket, köztük az egyetem tanárait és hallgatóit, a református és katolikus társegyházak képviselőit, vidéki hitközségi vezetőket, a Benjámin Óvoda, a Scheiber Sándor Gimnázium és Általános Iskola, az Amerikai Alapítványi Iskola és az Anna Frank Kollégium tanárait.

Jesaja Balog elmondta, hogy az utóbbi időben ő vette át a magyarországi oktatók továbbképzését a Holokauszt Tanulmányok Nemzetközi Iskolájában *Chava Baruchtól,* aki mostantól a Balkán országaival foglalkozik. Jesaja Magyarország mellett a német nyelvű országok – Ausztria, Németország és Svájc – képzéseiért is felelős. Ismertette, hogy a Jad Vasem szemléletváltásának köszönhetően a jövőben külön figyelem irányul a zsidó oktatási intézményekben folyó holokauszt-oktatásra.

A megjelentek felidézték, mit is jelentett nekik az Izraelben eltöltött két hét. Érdekes volt, hogy a különböző években részt vettek közül többen most találkoztak egymással először. Kiemelték, milyen változásokat idézett elő az egyes oktatók, tanárok által alkalmazott módszerekben, tudásanyagban a továbbképzés.

Az előadás második felében Jesaja Balog prezentációval egybekötött módszertani előadása hangzott el.

Isten hozott! A szarvasi tábor bejárata

Az Új Élet ifjúsági oldala a Gyermek és Ifjúsági Alapprogram támogatásával jelent meg.

APRÓHIRDETÉS

VEGYES

Üzemorvosi, háziorvosi rendelés Zuglóban, Vezér u. 156. VITAPHARM. Hétfő–szerda 15–16-ig. Dr. Szigeti Miklós, tel.: 220-0230.

Fogorvosi rendelőm címe: XIII. Szt. István krt. 4. III. 1. Tel.: 320-4778, 06-20-496-2223, dr. Virág Péter.

Örömmel tudatjuk, hogy a Rabbitestület és a Mazsihisz vezetősége megállapodott David Goldberg mohéllal (Németország), aki zsidó fiúgyermekek körülmetélését vállalja. Amennyiben az Ön családjában ilyen szimchá (öröm) van, kérjük, jelentkezzen a Rabbiságon a 413-5580-as telefonszámon vagy a rabbitestulet@mazsihisz.com e-mailen keresztül, hogy a gyermeket Ábrahám szövetségébe felvehessük.

Könyvnyomtatás, színes nyomtatás, fénymásolás, plakátnyomtatás. Messinger: +36-20-934-9523, www.rcontact.hu

Manikűr, pedikűr. Hívásra házhoz megyek. 06-20-551-4580.

Alternatív nyirok, cellulit (fogyasztó) masszázs. 06-70-617-7809.

Tóratekercsek, tfilinek és mezüzék számítógépes ellenőrzése és javítása. Farnadi-Jerusálmi Márk. Telefon: 06-70-932-8275, e-mail: sofer@sofer.hu, weboldal: www.sofer.hu

Újlipótvárosban garzonlakás turistáknak kiadó. Tel.: 226-4109.

Kiadó Bp. I. Attila úton 81 m^2-es, kétszobás, összkomfortos lakás. Érdeklődni lehet munkaidőben a 413-5540 telefonon.

Kiadó Bp. VII. Thököly úton 81 m^2-es, kétszobás, összkomfortos lakás. Érdeklődni lehet munkaidőben a 413-5540 telefonon.

Pöttyös bögréjétől a hagyatékáig felvásárolom, szemetét elszállíttatom, lakását utána összetakarítom. Harsányi Ildikó, 06-30-209-3463.

Régi, háború előtti könyveket készpénzért veszek. Harsányi Ildikó („pöttyös bögre"), 06-30-209-3463.

Ágytolltisztítás, paplan-párna áthúzása. 329-6357, 280-2585, 402-3003.

Farkas Zsolt vízvezeték-szerelés, gázkészülék-javítás, lakásfelújítás. Tel.: 242-2028.

Olivia Drach, Drach Károly leánya és a Drach-Zohar család keresik unokatestvérüket, Drach Andort (szülei: Drach Géza és Löwenthal Rozália), aki 1929-ben született Budapesten, és a háború után vándorolt ki Izraelbe. Örülnénk, ha végre találkozna a család, reméljük, hogy Andor életben van. Kapcsolat angol, német vagy francia nyelven: odrach@gmx.net

II. kerületi, 50 és 73 m^2-es, nívós lakások hosszú távra kiadók. Tel.: 06-30-213-8841.

Lakástakarítást vállal megbízható, leinformálható hölgy. Tel. este: 284-1313, 06-70-202-5926.

Órajavítás, antik órák teljes restaurálása, esetleg oda-vissza szállítással. Órák, elemek, csatok, óraszíjak (erős csuklóra is) nagy választékban. Tel.: 06-70-505-5620, napközben. VII., Garay u.–Murányi u. sarok, a Garay térnél. Jung Péter. Web: www.jungoras.hu

Idősek gondozását, ápolását, társalgást, takarítást vállalok, referenciával. Érdeklődni: 06-30-261-3051, Edit.

Számítógépes oktatást vállal középkorú informatikus férfi. +36-30-462-4580.

Vizes falak utólagos szigetelése, műszeres falnedvességmérés. Tel.: +36-30-950-1306, 06-1-251-8684, www.falszigeteles.hu

Keressük Goldstein Zoltánt (szül. 1926, Hajdúsámson, utolsó ismert címe: Budapest VII. ker., Klauzál tér 7.). A háború után a MIKÉFE-nél dolgozott, 1947 óta nem jelentkezett a családjánál. Aki bármilyen információval rendelkezik róla, kérem, a koltai@jewishroots.hu e-mail címen jelentkezzen.

Ha szeretnél a télből a tavaszba utazni, vár Izrael! Önkéntes munka Izraelben 2011. január 16-tól február 6-ig! Most akciós repülőjeggyel! Érdeklődni: Deutsch János, 06-20-233-8454, illetve lljano@freemail.hu

Nyugdíjas asszony vállalja idős, beteg néni vagy bácsi gondozását, továbbá háztartásban adódó főzési, takarítási, vasalási munkákat. Hívjanak bizalommal. 06-30-646-3053.

Magányos, nyugdíjas pedagógusnőként keresek 65–70 év körüli, szintén magányos, németül is beszélő hölgyet, aki szívesen kijönne velem Bécsbe 1-2 hétre. Teljes ellátást biztosítok saját lakásomban. Pesten is van lakásom. Nem jó egyedül, személyesen mindent megbeszélünk. „Nem bánja meg!" jeligére a kiadóba.

Rosszul látó, magányos, 70 éves úr keres jólelkű, magányos hölgyet, aki hozzáköltözne kétszobás öröklakásába és segítségére lenne ügyei intézésében. Nem ápolásról van szó! „Sürgős" jeligére a kiadóba.

Szép környezet, jó levegő. Pátyon 3,5 szobás lakás (kert, pince, beépíthető padlás) áron alul eladó, esetleg kiadó. 19 millió Ft. +36-20-912-3343.

Talpmasszírozás otthonában. Hívja Tamást: 06-30-249-5463.

A Dohány utcai zsinagógával szemben, liftes házban tulajdonostól eladó egy közel 100 m^2-es, III. emeleti, irodának, rendelőnek kitűnően alkalmas, 2 + 2 szoba hallos, teakonyhás, jó állapotú, nagypolgári lakás. Irányár: 34,9 millió Ft. Telefon: 06-30-282-6097, 06-30-290-4948, e-mail: boldizsarnoemi@gmail.com

KASTÉLYOK BERENDEZÉSÉHEZ vásárolok nagyméretű, kisméretű festményeket, **EZÜSTTÁRGYAKAT,** 12 személyes evőeszközkészletet, cukordobozokat, gyertyatartókat, tálcákat stb., Kovács Margit, Gorka kerámiáit, herendi, meisseni, Zsolnay porcelánokat, régi álló, fali, asztali díszórákat, antik, barokk bútorokat, tabernákulumot, szekretert, reneszánsz dolgozószobát, bronz-, fa-, márványszobrokat (hibásakat is). Teljes hagyatékért első vevőként a legmagasabb árat fizetem, **KÉSZPÉNZBEN.** Díjtalan kiszállás, értékbecslés, vidékre is. **ÜZLET: I. KER. BATTHYÁNY U. 10. 201-6188, 06-20-323-4104,** kastelyberendezes@citromail.hu

Akinek hozzátartozója túlélte a dorosicsi tragédiát, és mesélt arról, kérem, jelentkezzék: +36-1-215-0627.

Újlipótvárosi RE/MAX ingatlaniroda várja tisztelt megbízóit ingatlan vétel-eladás-bérlés-kiadás szolgáltatásaival. Kapcsolatfelvétel: novella@remax.hu

HÁZASSÁG

20 év tapasztalatával várom önt, amennyiben társra vágyik. Az emberi sorsok segítése, a társkeresés számomra hivatás. Nyugdíjasoknak kedvezmény. Elérhetőségeim: Györgyi asszony, 326-5989, reggel 8–10-ig, este 20–22-ig. E-mail: gyorgyi11@vivamail.hu

Hírek, események röviden

– A Hitközség székházában a fűtési szezon végéig pénteki napokon a félfogadás szünetel.

– Az Alapítvány a Szeretetkórház Műszerezettségének Fejlesztésére ezúton köszöni a támogatást, amely az szja 1%-ának átutalásából segítette munkáját. Az összeg rendeltetés szerinti felhasználása megtörtént. Az alapítvány kuratóriuma.

– Nyitott Kapuk a Lauder-iskolában. 2010. november 17-én, szerdán, 8 órától nyílt nap lesz az elemi és a középiskolai tagozaton. Szeretettel várjuk azokat a szülőket és gyermeket, akik szeretnék megismerni programjainkat (Logikai program, English Plus – tanítás idegen nyelven, NYIT évfolyam, kommunikációs projektek, mentorrendszer, differenciálás, tehetséggondozás stb.). Részletes információ a www.lauder.hu címen vagy a 275-2241 telefonon kapható. Online regisztráció október végétől honlapunkon. Lauder Javne Zsidó Közösségi Iskola. Cím: 1121 Budapest, Budakeszi út 48.

– Holokauszt Emlékközpont. Cím: Budapest IX., Páva utca 39. Nyitva: hétfő kivételével naponta 10-18 óra között. Telefon: (1) 455-33-33. Honlap: www.hdke.hu. E-mail: info@hdke.hu

– 2010. november 25-én, csütörtökön „nyílt napot" szervezünk minden szülőnek, nagyszülőnek, hogy betekintést nyerhessenek iskolánk mindennapjaiba!

Szeretettel várjuk Önöket az elemi tagozat 1., 2., 3., és 4. osztályába, az első és második tanítási órára.

(Iskolánkban az első óra 8.15–9.00-ig, a második 9.15–10.00-ig tart).

Nemcsak a leendő elsős gyerekek szüleit várjuk szeretettel, hanem mindazokat, akik kíváncsiak a nálunk folyó oktatómunkára, szívesen megismernék tanítóinkat és iskolánk légkörét.

Scheiber Sándor Gimnázium és Általános Iskola

Gázszerelés

- Gázberendezések, gázvezeték új szerelés hatósági engedéllyel
  Időszaki kötelező ellenőrzése (2008. XL. tv. 89.§ [6])
- Vízóraszerelés
- Fűtésszerelés, fürdőszoba-felújítás

FRANK 1063 Budapest, Szív u. 28.
Tel.: (1) 331-5743, 06-30-932-3615

Mezüze Ingatlaniroda

Ingatlanközvetítés

diszkréten!

Keresünk, kínálunk eladó, kiadó ingatlanokat privát ügyfeleinknek.

+36-30-879-8899

www.mezuzeingatlan.com

TRADICIONÁLIS KALAPOK, IZRAELI KIPÁK árusítása a 1074 Budapest, Dohány u. 37. alatti férfiruha-szaküzletben.

ÚJ ÉLET

a Magyarországi Zsidó Hitközségek Szövetségének lapja
1075 Budapest, Síp u. 12.
Telefon/fax: 322-2829
E-mail: ujelet@bzsh.t-online.hu
Főszerkesztő:
Kardos Péter
Olvasószerkesztő:
Gábor Zsuzsa
Kiadótulajdonos:
Mazsihisz
Előfizetési díjak:
Belföldön: 1 évre 3120 Ft
Külföldre 5760 Ft/év
USA és Izrael: 6240 Ft/év
Az összeg valutában is befizethető az aktuális árfolyamon.
OTP bankszámlaszám:
11707024-22118480
OTP SWIFT kód:
(BIC) OTPVHUHB
IBAN:
HU66 1170 7024 2026 2095 0000 0000
Terjeszti a Magyar Posta Rt. Hírlap Üzletág, előfizethető a kiadónál.
Postacsekk: 11707024-22118480
Terjesztéssel kapcsolatos reklamációk intézése a 06-(80)-444-444-es ingyenes zöldszámon.
Szedés: WolfPress Nyomdaipari Kft.
Nyomtatás:

VESZPRÉMI NYOMDA ZRT.

ISSSN 0133-1353

IMAIDŐK

Templomok	Péntek este Nov 5.	Szombat reggel Nov 6.	Péntek este Nov 12.	Szombat reggel Nov 13.
Hősök	17.00	9.30	17.00	9.30
Frankel L. út 49.	17.30	10.00	17.30	10.00
Hegedűs Gy. u. 3.	16.10	9.30	16.00	9.30
Vasvári P. u. 5. (Iubavicsi)	17.30	9.00	17.30	9.00
Thököly út 83.	17.30	9.00	17.30	9.00
Hunyadi tér 3.	16.10	9.00	16.00	9.00
Bethlen tér 2.	17.30	9.30	17.30	9.30
Nagyfuvaros u. 4.	16.10	8.00	16.00	8.00
Rabbiképző-ORZSE (Bérkocsis u. 2.)	18.00	9.00	18.00	9.00
Kazinczy u. 27.	16.10	8.00	16.00	8.00
Alma u. 2.	16.10	8.45	16.00	8.45
Kórház (Amerikai u. 53.)	16.10	7.30	16.00	7.30
Páva u. 39.	18.00	9.30	18.00	9.30
Dózsa Gy. út 55.	17.00	9.30	17.00	9.30
Berzeviczy u. 8.	16.10	9.00	16.00	9.00
Károli G. tér 5.	18.00	9.30	18.00	9.30
Visegrádi u. 3.		9.00		9.00
Dessewffy u. 23.	16.10	9.00	16.00	9.00
Teleki tér 22. (szefárd)		8.45		8.45
Lauder iskola (Budakeszi út 48.)	18.00		18.00	
Pesterzsébet (Zamárdi u. 7.)	17.00		17.00	
Vidéken				
Hódmezővásárhely (Szt. István tér 2.)	17.00		17.00	
Vác (Oberlander Endre tér 1.)	17.00		17.00	
Kecskemét (Nagykőrösi út 5.)	18.00		18.00	
Székesfehérvár (Várkörút 19.)	17.10		17.00	
Győr (Kossuth L. u. 5.)	17.00		17.00	
Szeged (Gutenberg u. 20.)	17.00	9.00	17.00	9.00
Debrecen (Pásti u. 4.)	16.10	8.00	15.50	8.00
Nyíregyháza (Mártírok tere 6.)	16.10	8.00	15.50	8.00
Miskolc (Kazinczy u. 7.)	17.00	8.00	17.00	8.00
Pécs (Fürdő u. 1.)	17.30	10.30	17.30	10.30
Kiskunhalas (Petőfi u. 1.)	17.00		17.00	
Szombathely	17.00		17.00	
Kaposvár (Berzsenyi u. 14.)	17.00		17.00	
Nagykanizsa (Fő u. 6.)	17.00		17.00	
Keszthely (Kossuth L. u. 20.)	17.00		17.00	

NAPTÁR

November 4. csütörtök	Chesván 27.	Jom kippur kátán
November 5. péntek	Chesván 28.	Gyertyagyújtás: 4.03
November 6. szombat	Chesván 29.	Szombat kimenetele: 5.08
		Újholdhirdetés
November 7–8. vasárnap–hétfő	Chesván 30–Kiszlév 1.	Újhold
November 12. péntek	Kiszlév 5.	Gyertyagyújtás: 3.53
November 13. szombat	Kiszlév 6.	Szombat kimenetele: 4.59

Programajánlat

NOVEMBER

Spinoza Színház
(1074 Budapest, Dob u. 15.)

4. (csütörtök) 19.00: Karinthyráda
6. (szombat) 19.00: Edelman Liza hagyatéka
10. (szerda) 19.00: Bächer Iván: Legújabb zsidó kabarém
11. (csütörtök) 19.00: Hej, Salamon Béla!
13. (szombat) 19.00: Szakállszárító
14. (vasárnap) 19.00: Heller Ágnes-est: Érzelmeink világa
15. (hétfő) 19.00: Odessza, a zsidók paradicsoma?
16. (kedd) 19.00: Ephraim Kishon: Rómeóné és Júlia ura
17. (szerda) 19.00: Bächer Iván és Gyabronka József estje
21. (vasárnap) 19.00: Popper-napok: A Guru – zenés játék
22. (hétfő) 19.00: Popper-napok: Kő, a víz és a kutya – Film Popper Péterről
24. (szerda) 19.00: Bächer Iván: Újlipócia
25. (csütörtök) 18.00: Konrád György: Zsidókról – könyvbemutató
27. (szombat) 19.00: Hatodik – Breiner Tamás mentalista estje
28. (vasárnap) 19.00: Márai Sándor: Áldozó Judit
29. (hétfő) 19.00: Medic'all Art Dance Társulat – premier
30. (kedd) 19.00: Forgách András: A pincér

Generációk Klubja
(Hunyadi tér 3., félemelet)

8. (hétfő): Deák Gábor: helytörténeti mispochológia, II. évad
15. (hétfő): A zongoránál Szirmai Zoltán, az MR nívódíjasa
22. (hétfő): Breuer Péter: a Közel-Kelet 2011 előtt
29. (hétfő): Vencel György kántor hetiszakasz-magyarázata kis énekléssel
Valamennyi hétfői esemény délután 3 órakor kezdődik.

Csütörtökön ismét gyógytorna (14.30), és folyamatosan tartjuk a Down-szindrómások foglalkoztatóját is.

Budai Micve Klub
(II. ker., Frankel L. út 49.)

7. (vasárnap) 19.00: Prof. Ungvári Tamás, az MTA Széchenyi-díjas doktora tart előadást Mi az antiszemitizmus? címmel. A helyszínen Ungvári Tamás legújabb művei kaphatók dedikálva. Belépő: 400 Ft.
13. (szombat) 19.00: A klub vendége Baló György lesz. Beszélgetőtársa: Bóta Gábor. Belépő: 400 Ft.
17. (szerda) 18.00: Az Izraeli Nagykövetség Frankeles Filmklubja. Ez alkalommal a Szallah Shabati c. filmet tekinthetik meg (1964, 110 perc, angol nyelven, magyar felirattal). Rendező: Efraim Kishon.
21. (vasárnap) 19.00: Szabad egy táncra? Örökzöld dallamokat játszik Szirmai Zoltán. Tánc és csevegés jó társaságban.
28. (vasárnap) 19.00: Orvos szemmel a Biblia világában. Előadó: dr. Forrai György gyermekgyógyász főorvos és humángenetikus. Témák: 1) A mennyei manna csodája. 2) Noé, az árvízi hajós legendája. 3) Az égő csipkebokor titka. Könnyed, fesztelen fejtegetés bibliai történetekről.
30. (kedd) 16.00: WIZO-ülés.

Állandó programjaink
Hétfőnként 16.00 órától karbantartó torna csontritkulásos betegeknek. A foglalkozásokat Halmosi Ágnes gyógytornász tartja, díja 500 Ft/fő/alkalom.
Keddenként 19.00–21.00 órakor Breshit felnőttoktatás: Előadó: dr. Balázs Gábor. Téma: A zsidó élet ciklusai és a zsidó hit alapjai.
Csütörtökönként 18.00 órától Frankel Baráti Kör. Csevegés, társasjáték, kártya, sakk. Várjuk új tagok jelentkezését!
Péntekenként zenés szombatfogadás és talmud-tóra oktatás gyermekek részére. A foglalkozást Ungár Judit talmud-tóra tanárnő és Földvári Gergő zongorista tartják. Információ: 06-30-508-5088.

Ki volt Edelman Liza?

Bemutató a Spinozában

Kicsit féltem, hogy aki nem olvasta *Lévai Katalin* novelláit, az Edelman Liza hagyatékát és a Podlupkát, nem fogja megérteni a színházi változatot. Bár reményt adott, hogy a két novellát a színpadbiztos *Tallós Rita* alkalmazta a pöttömnyi játéktérre, ő állította be a zenéket, a szituációkat, és a megszólalásokat is ő osztotta háromfelé. Ugyanis hárman adják elő az egy hangra írt novellákat.

A darab úgy kezdődik, mintha Tevje házában lennénk, és a lányai ott sertepertélnek a konyhában. Barcheszt sütnek, lisztet a szákból öntenek hozzá, dalolnak, és ütemre dobják a megcsavart tésztát a vájdlingba. Hamar kiderül, hogy Tevje sehol, de még egy szál férfi sem, csak maguk vannak, és az anyjukra emlékeznek. Ez majdnem egy női darab. Azért csak majdnem, mert a nagy múltidézés közben szóba kerül Andriska, az unoka, aki bár nincs sehol, mégis főszerepet játszik benne. Az ő erkölcsi megpróbáltatása az, amit Lévai Katalin kiemel mint „üzenetet”.

Rövid idő után egy család képe rajzolódik ki, akik a 20-as években feljöttek Pestre, egyenesen a Pozsonyi útra. A három lány (ők vannak a színpadon) nagyon szép gyerekkorról mesél. Anyjuk, Liza (na, ő Edelman Liza) olyan életet varázsolt nekik, amilyent csak zsidó anyák tudnak. Csak hát jött 1944. És ennek az évszámnak az a tulajdonsága, hogy elkerülhetetlenül jön. Férfiak eltűnnek munkaszolgálatokon, és vissza sem jönnek. Lizát meg elviszik a nyilasok. De jaj, otthon maradt (a nagy sietségben leejtette) a kispárnája, ami nélkül nem tud aludni! Andriskát, az unokát küldik utána a becses tárggyal. Amikor utoléri a menetet, bár a kispárnát oda tudja adni, de kilépni már nem lehet a sorból. És akkor a nagymama, az a bizonyos Edelman Liza, azt mondja neki, hogy kapd el a bőröndömet, és mondd azt, hogy elveszed ettől a büdös zsidótól. A gyerek pár másodpercig gondolkozik, majd végrehajtja az utasítást. Andriska árulásnak fogja fel tettét, még azután is, hogy a nagymama visszajön Theresienstadtból. Liza nagymama azonban nagyon okos, soha többé nem kérdezi, nem hozza szóba azt a jelenetet. Szavak nélkül gondolnak rá vissza. Csak amikor a nagymama meghal, és jönnek ki a temetőből, akkor meséli el a fiú az anyjának a történetet. Szerintem minden nagymama ezt mondta volna az unokájának. A darabosított novellában még van egy nagyon érdekes mondat. Emberek sokasága kérdezte a háború után a zsidóktól, hogy miért hagyták magukat birkaként elhurcolni. A jó válasz így hangzik: „mert még kezdők voltunk”.

A másik novella, a Podlupka rendezőileg tán még többet kívánt Ritától. Hiszen a lányoknak itt férfihangokat is meg kellett szólaltatniuk. Itthon utánanéztem, hogy mit jelent a podlupka. Egy erdélyi étel, a töltött káposzta édestestvére. Az a különbség, hogy karalábélevélbe kell a tölteléket csavarni. Szóval egy parasztlányról szól, aki hozzámegy egy húsz évvel idősebb csendőrhöz. Még a háború előtt. Azután amikor egy este az ura hazajön, és belerogyva a fotelbe, azt mondja: „De fáradt vagyok, egész éjjel vernem kellett a zsidókat. Ezek még a fenekükbe is képesek aranyat dugni!” – na, akkor megváltozik minden. Megundorodik a férjétől, és egy napon elindul, inkább a semmibe, mint valahova.

Három lány adott bele apait-anyait az estébe. Tallós, aki vállára vette az előadást, dicséretet érdemel a különleges kezdeményezésért, *Fehér Adrienn,* aki nemcsak szépen énekel, de kitűnően zongorázik is, szintúgy. A harmadik *Borsos Luca,* aki törékenységével és hitelességével érdemelt tapsot. No meg azzal, hogy még prózában sem volt egyetlen hamis hangja sem.

Ja, és a barchesz finom volt! Ugyanis az előadás után mindenkit megkínáltak azzal a kaláccsal, amit nem a színpadon sütöttek.

Bozsán Eta

Szukka de luxe (természetesen Amerikából)

Akcióban az egészség őrei...

Hazánkban legtöbben az idő- és pénzhiányra fogják egészségük elhanyagolását. Ezekre a kihívásokra kínál megoldást a BELVÁROSI EGÉSZSÉG CENTRUM. Jól felkészült profi csapatával már több mint 4 éve várja Ügyfeleit szolgáltatásaival, kellemes, diszkrét környezetben, családias légkörben, elérhető áron.

NÁLUNK ELSŐ AZ EMBER!

Személyre szabott alap és speciális vizsgálatok. Őszi akciónk keretén belül a hallás és éleslátás- szűrést díjmentesen veheti igénybe. A cél a megelőzés, a megbetegedések minél előbbi kiszűrése, hosszú várakozási idők nélkül.

Törődjön többet egészségével, vegye igénybe őszi akcióinkat!

Ingyenes hallásszűrés és éleslátás vizsgálat!

AMIBEN SEGÍTHETÜNK:
- Fül-orr gégészet, hallásvizsgálat
- Hallókészülék ellátás
- Pszichológia, fülzúgás terápia
- Belgyógyászat, gasztroenterológia
- Nőgyógyászat, terhesgondozás
- Vércukor és vérnyomásmérés
- Gyógyászati segédeszközök
- Ultrahang vizsgálat
- Visszér gondozás

Időpont egyeztetés:
BELVÁROSI EGÉSZSÉG CENTRUM
1132 Budapest, Visegrádi u. 15.
Tel: +36 1 236 0755

Nomen est omen!

Aki egy kicsit is jártas a zenés színházak világában, bizonyára ismeri azt a könnyes, bús, giccses dalt, melyben Tschöll papa azt énekli: „Árva a ház, nincs kacagás, árvák a régi szobák...”, miután három kislánya férjhez ment. Nos, az én anyai nagyapám, Parányi Adolf, énekelhette volna ezt két okból is. Egyszer azért, mert színész volt, táncos-komikus, az egykori Király Színház örökös tagja. Mégsem énekelte soha, mert ő epizodista volt, pincér vagy kocsis, egyszavas szerepekben, tánc- és énekkarban. Másik ok: annak ellenére, hogy Dolfi nagypapa minden imájában (amit ő még hibátlan héberséggel mondott el) fiúra vágyott, felesége évente növekvő sorrendben négy lánygyermekkel ajándékozta meg. Így született meg Parányi Ibolya, Piri, Manci és a későbbi édesanyám, Zsazsa. Mindegyikük élete megérdemelne legalább egy novellát, de én most csupán Pirivel kívánok foglalkozni, már csak azért is, mert ő örökölte nagypapa színészi vénáját. Parányi Piroska a Miskolci Nemzeti Színház tagja volt a 20. század elején, és ott is megbecsült és ünnepelt szubrett. Elmondása szerint mind Miskolcon, mind Kassán óriási sikere volt mint Stázinak. No ne az NDK hírhedt biztonsági szolgálatára gondoljanak – erre a 150 centis, 40 kilós Piri alkalmatlan is lett volna –, hanem a Csárdáskirálynő sikerszerepére. Amíg a zsidótörvények le nem parancsolták a színpadról, nagypapa tolta Thália szekerét a Király utcában, Piri viszont, mielőtt kiteljesedett volna karrierje vidéken, sorsfordulat okán hagyta ott a színpadot. Tudniillik egy kassai vendégjáték alkalmával egy helyi csendőr százados kinézte magának menyasszony gyanánt. Még aznap este bement Piroska öltözőjébe, és „élére állította az akkor még jó forintot”. Maga hozzám jön feleségül, élete végéig nem kell hideg vízbe tennie a kezét. Szeretni fogom magát, míg a halál el nem választ. Egyetlen feltételem van: holnaptól nem jár be a színházba, és nem mutogatja magát ledér öltözékben éhes férfiaknak!

Piri, aki nem csak szubrett volt, de okos nő is, magában mérleget csinált. Színpadon még lehet pár éve éhbérért és sok tapsért, a csendőrparancsnok nejeként pedig nagyságos asszony lesz egy úri kúriában, cselédekkel körülvéve.

Egy szubretthez egyáltalán nem illő módon őszintén bevallotta „egyetlen hibáját”. Gyurka kérem – szólt a fess tiszthez –, én zsidó vagyok. A százados elsápadt, mert arra gondolt, hogy mélyebbről, mint a színpadon meztelen lábakkal táncoló nő pozíciójából nem emelhet föl senkit, ez a vallomás azonban szíven ütötte. Röviden gondolkodott, és annyit mondott: Piroska kérem, akkor még egy feltételem van: azonnal keresztelkedjen ki!

Piri ezt is hozzátette a követel oldalhoz, és mivel nő lévén ez a procedúra számára csak némi teológiai tanulmányt igényelt, erre is igent mondott.

Ezt követően Parányi Piroska r. k. htb.-ként került minden igazolványba. De hiába élt boldogan egy kék vér mellett, a színészvér nem hagyta nyugodni. A szubrettek korából a felszabadulással szinte egy időben kikopott, a snájdig csendőrtiszt pedig már nem élte meg azt, hogy származása és hivatása hátrány legyen, eléggé el nem ítélhető módon az 50-es évek elején meghalt. Piri innen kényszerűségből, na meg a kor parancsa szerint, dolgozni ment. A Miskolci Színház igazgatója, emlékezve az egykori énekes-táncos színésznő sikereire, megkegyelmezett: odavette a színházhoz az ismét lánynevét használó Parányi Pirit nézőtéri felügyelőnek. Így ha sikerből nem is jutott neki többé, de a próbák alatt a nézőtér utolsó sorából együtt énekelte késői utódaival a Hajmási Pétert.

Közelebb akart kerülni mindenképp a színpadhoz, ezért megkereste az akkor már főrendező és színigazgató Kazimir Károlyt, minden elesett művészember örök pártfogóját. Kazimir odavette a Thália Színházhoz, mégpedig súgónak. Ezt a korszakát már kamaszként megéltem, és dicsekvés nélkül mondhatom, Piri idősen, betegen is az ország legjobb súgónője lett évekre. A színészek ragaszkodtak hozzá, imádták, mert fejből ismerte gyengéiket, tudta, kinél mikor ereszkedik le a fekete függöny, mikor kell erőn felül „kisúgni”. Lakásra hívták szerepet betanulni, és haknira is elvitték a biztonság okán. Dédelgették, imádták az apró súgónőt, és nem maradt el a hivatalos elismerés sem. Valamikor a 60-as években Kazimir egy társulati ülésen azt mondta: Pirike! Te vagy a súgólyuk királynője, és nemcsak azért, mert a legjobban te férsz el benne – nomen est omen –, hanem mert Parányi Piri minőség. És ezzel átadta neki a Szocialista Kultúráért érdemérmet. Piri csak azt sajnálta, hogy a csendőr százados már nem tud vele örülni.

Piri 80 éves korán fölül is aktív dolgozó volt, akinek életében az volt az összes luxus, hogy a színészektől prémiumként megkapott étkezési utalványokat éjjel, előadás után, a Halló Bár éjjel-nappal éttermében szaftos nokedlira váltotta.

Kétfelől égette a gyertyát, és öregen is naprakészen tudta, melyik művész kivel, mikor, hol és mennyit...

Ahogy élt, úgy halt meg. Egyik pillanatról a másikra összeesett, engem még fel tudott hívni telefonon, én meg a mentőket. A lakhelye szerinti kórház intenzív osztályán, ahová bekísértem, mielőtt elhúzták a takaró-függönyt, levette arcáról az oxigénmaszkot, és odaszólt nekem: Gabi! Hívd fel a Kazimirt, hogy ma este az Apácákat már nem tudom súgni, hívja be Gizikét, de ha jobban leszek, azonnal dolgozom. És még valami! – tette hozzá. – Ha meghalnék véletlenül, zsidóként temess el!

Nos, ebből mindkét kérése teljesült.

Ünnepeink előtt kimegyek hozzá is a temetőbe, és miután nyughatatlan lelkének igazi nyugalmat kérek, teszek egy követ a sírjára, nem nagyot, hanem, nomen est omen, PARÁNYIT...

Spánn